

Nyitótanács a golyábalon

Hagyományok ápolása

Az orosz nyelvi tanszék évről-évre meghirdeti és lebonyolítja az orosz nyelvi versenyeket. Ebben a naptári évben két alkalommal is sor került erre: a tavaszi és most az őszi időszakban. Ezeknek a versenyeknek tulajdonképpen nincsenek vesztesei, csak nyertesek, hiszen maga a részvétel is tanulságos. Helyezetek természetesen vannak. Ez alkalommal két kategóriában hirdette meg a tanszék a versenyeket: szakfordítási és műfordítási kategóriákban.

A szakfordítói pályázatra 42. a műfordítói pályázatra 20 dolgozat érkezett. A szakfordítói kategóriában a következő hallgatók értek el díjazást:

- I. díj Pogány Ágnes IV. évf. pénzügyi szakos hallgató
- II. díj Vass Marianna III. évf. külgazdasági szakos hallgató
- III. díj Gömbösi Judit IV. évf. nemzetközi szakos hallgató, Tóth Sándor III. évf. közlekedés szakos hallgató.

A műfordítói kategóriában I. díjat nem adtak ki.
II. díj Vass Marianna III. évf. külgazdasági szakos hallgató
III. díj Galambos Judit IV. évf. nemzetközi szakos hallgató, Tóth Sándor III. évf. közlekedés szakos hallgató.

A dijak kiosztását mint mindig, ez alkalommal is a több évtizedre visszatekintő szép hagyomány-kultúrának — előzte meg II—III—IV— és V. éves külgazdasági és nemzetközi szakos hallgatóink közreműködésével, verssel, szóval, zenével, dallal és táncjal.

A műsor lelkes szervezőjének, rendezőjének, koreográfiájának Bereczki Gábor dokcennek átnyújtották a MSZET ügyvezető elnökségének ajándékát és köszönetet mondtak a két évtizedes lelkes közművelő tevékenységért.

Köszöntjük!

Dr. Szabó Kálmán akadémikus, tanszékvezető egyetemi tanár 60. születésnapja alkalmából, eredményes munkássága elismeréseként az elnöki tanácsoltó Szocialista Magyarországiért Erdemrendet kapott. Kitüntetéséhez gratulálunk, és további sikeres munkát kívánunk!

Egyetemi ifjúsági parlament

Szombaton a szokásosan kihalt épületben renihagyó kép fogadta a reggel betévedőket. Az I. előadásban gyülekezett a nép, November 21-én ugyan, egyetemi ifjúsági parlament volt. Reményteljes napnak ígérkezett, erre készítettek fel mindenkit a már hónapokkal, hetekkel előbb elkezdődő előkészítő munkálatok.

A terem megtelt, a nem mindennapos munka, víta, eszmecsere, a közös gondolkodás folyamatát kereső jobbító szándékú gyülekeztével. A képzéskorszerűsítés, a hallgatói képviselői rendszer és a szociális ügyek, a mi gondjaink! És az olykor jogos türelmetlenségéből fakadó vagdalkozás helyett a közös asztal mellett most érezhette, hogy odafigyelnek rá, egyenrangú vitapartnerként kezelik. A tapasztalatok alapján garanciát erre egyetemi vezetőségünk adott.

Az elnöki asztalnál helyet foglalt Csizmadia Ernő rektor, Szuhaý Miklós oktatási rektorhelyettes, Adam László KISZ-bizottsági tükár, valamint a plenáris ülés után sorra kerülő szekciók vezetői: Balogh László (képzéskorszerűsítés), Szilvási György (érdekvédelmi) és Csánádi Péter (szociális), valamint Sándor Péter (tud. szoc. tanszék tanárségéde), az ifjúsági parlament elnöke.

Az elnök üdvözölte a megjelent küldötteket, a meghívottakat, vendégeket, majd ismertette az ifjúsági parlament ügymenetét, programját. Ezt követően Csizmadia Ernő néhány kiegészítést tett a Közgazdászban már korábban közzé tett beszámolójához, az utóbbi hetekben lefolytatott viták tapasztalatai alapján.

Legjobbaink keresik a kibontakozást

Az eddigi viták alapján az egyik érdekfeszítő számszám tartó kérdés a képzéskorszerűsítés. A helyzet elemzését és a továbbfejlesztés irányait többéves előkészítő munka után megtárgyalta az MSZMP Politikai Bizottsága és a Minisztertanács is, és állást foglaltak a helyzet értékelésében, feladataiban. Az egyetemünkön folyó képzéskorszerűsítési munkálatok ezekre az állásfoglalásokra, illetve határozatokra alapozódnak. Az egyetemi vezető szervek idejében, már ez év márciusában széles körű vita után megtárgyalták és elfogadták a korszerűsítés főbb irányelveit, júniusban pedig a nevelőmunka feladatait is. A határozatok végrehajtására feladattervet dolgoztunk ki, amelyet október közepén helyi lapunkban, a KÖZGAZDÁSZ-ban kinyomtatunk. A vita alapján — amelyhez bizonyára hozzátesz még mai parlamentünk is — a pártbizottság és az egyetemi tanács jövő héten véglegesíti a feladattervet. A legfontosabb irányelvek, amelyeket a mai vita figyelmébe is ajánlok, a következők:

Fő célunk a társadalmi és gazdasági igényeket mennyiségi és minőségi szempontból egyaránt kielégítő, marxista közgazdász-értelmiségi képzés folytatása, színvonalának fokozatos, de lényeges emelése. Úgy is fogalmazhatunk, hogy az előkészítő években a feltelek megteremtésével összhangban át kell térnünk a sok tekintetben felszines extenzív képzésről az intenzív képzésre. Azt is mondhatjuk, hogy

eddig vitákban megfogalmazott nemcsak törekvésekkel.

Az intenzív gazdasági fejlődés kibontakozásával egyre inkább konvertálható szaktudással rendelkező, tehát szélesebb társadalomtudományi megalapozású, kreatív közgazdákra van szükség. Ebből is következők, hogy

az alap- és alapoó képzést kell erősítenünk és ehhez kell igazítanunk a szűkebb szakképzést.

Ezt az utóbbi követelményt a pártbizottság és egyetemi tanács év eleji dokumentumában is megfogalmaztuk...

A tanulmányi folyamat és a vizsgarendszer fejlesztése szintén alapos vizsgálatot és fokozatosan lényeges változtatást követel. A legsürgősebb változtatásokat már az idei tanévben el kell kezdenünk. Ezek közül néhány az intézkedési tervben is szerepel. A legalapvetőbb összefüggéseket pedig a távlati fejlesztés szemszögéből kell bíráló alá venni és a feltelek megteremtésével tovább lépni. Már az idén megkezdjük a jelenlegi tanulmányi időbeosztás felülvizsgálatát. A sok tárgy párhuzamos tanulásával egybekapcsolódó szétforgácsolt, gyakori át-fedés, felesleges ismétlődés és a felületes felkészülést eredményező vizsgacentrikus tanulmányi szisztémát és folyamatot mielőbb felül kell vizsgálnunk.

sorra vett irányokban keresik a kibontakozást, vagyis lényegében a felsőoktatásról hozott párt- és kormányhatározat alapján keresik a továbbfejlesztés tennivalóit. Bizom benne, hogy ez egyetemi parlamentünk vitájában is tükröződni fog és ebben a szellemben folytatjuk majd tovább nemcsak a vitát, hanem a mindennapi munkát is.

Parlamentünk második nagy témakörűl az egyetemi demokráziás fejlesztést jelölhetjük meg. A képzéskorszerűsítés mellett a vitában ehhez szóltak hozzá a legjobban. A képviselői rendszer fejlesztésére több javaslat is készült, amelyekkel infirmációim szerint KISZ-Bizottságunk foglalkozott.

Szeretném hangsúlyozni, hogy egyetemünk vezetői minden szinten igénylik az ifjúsági fórumok közreműködését, a széles ifjúsági közvéleményre támaszkodó javaslatokat. Az ifjúsági érdekeket, így a hallgatói érdekeket is egyetemünkön a KISZ képviseli. Szükség van viszont ennek a képviselőnek a fejlesztésére.

A leglényegesebb az lenne, hogy minél hamarabb és minél jobban működjön a KISZ képviselői rendszer. Úgy látom, hogy a cselekvés helyett többet vitatkozunk erről a szükségesnél. Figyelemre méltóan tartjuk mind a tanszéki képviselői rendszer, mint az oktatói munka véleményezésével kapcsolatos javaslatokat. A KISZ által elfogadhatókat mielőbb meg kell valósítani. Hangsúlyozom: a leglényegesebbnek azt tartjuk, hogy a képviselői rendszer működjön. A tapasztalatok alapján módunkban lesz jövőre is változtatásokat eszközölni.

Már október közepén hallgatóink rendelkezésére bocsátottuk a felsőoktatási ösztöndíj-rendszer továbbfejlesztéséről készített minisztériumi javaslatokat. Ennek vitájához kapcsolódva a következőket tartom szükségesnek elmondani:

A viták alapján általános véleménynek tekinthető, hogy egyetemen a minisztériumi rendelet első változatával, amely szerint a támogatás tanulmányi ösztöndíjból, szociális ösztöndíjból és rendkívüli szociális segélyből áll.

A rendkívüli szociális segélyt illetően indokoltnak tartjuk annak átcsoportosítását, hogy jobban feleljen meg a rendkívüli szociális segély jellegének és nagyobb része kerüljön át a szociális ösztöndíj-kerebbe.

A tanulmányi ösztöndíjjal kapcsolatban indokoltnak tartanánk különbséget tenni az alsóbb évek és a felsőbb évek között, részben a tanulmányi munka nehézség, valamint az alapoó tárgyakból adódó problémák miatt.

Felvetődött az a javaslat is, hogy létesítsünk egyetemi tanulmányi ösztöndíjat, amely a Népközhasznági Ösztöndíjhoz hasonló lenne, azzal a különbséggel, hogy az egyetem adná pályázati elv alapján.

Indokoltnak tartjuk az albréleti segély nyújtásának kiterjesztését a rendeztervezeten túlmenően az V. kategóriákra, sőt rendkívüli indokolt esetben még VI. kategóriákra is.

(Folytatás a 2. oldalon)

Választások az első évfolyamon

Békés, korrekt küldöttértekezlet

Rége látott csendes küldöttgyűlést tartott november 12-én az I. évfolyam. Az alig kétórás, viharosabb fordulatok nélkül lezajló értekezleten a küldötteknek több mint háromnegyede megjelent, az évfolyamfelelősök beszámolóját egyetlen megjegyzés nélkül tudomásul vették, a választásokról pedig három közbevetett javaslatból (amiből csak egy került listára és két ellenvélelmentytől eltekintve, a jelölt bizottság listáját elfogadták, megszavazták).

Első napirendi pontként Geist Ferenc (III. évf. külgazd. évfolyamfelelős) az értekezlet elnöke tartott rövid tájékoztatót a diákpárlamentről, majd megszavazták, hogy a csoportok önállóan delegáljanak három-három küldöttet a 21-i parlamentre.

Ezt követően Hellebrandt László (III. nemzetközi, egyetemi első évfolyamfelelős) számolt be az évfolyammal kapcsolatos eddigi munkákról, eredményekről. Ennek főbb állomásai: a szüret („a munka hosszú évek átlagánál gyengébb volt, második — „golyátabori” — funkciójának többékevésbé megfelelt); az első hét; a köhegyi kirándulás („alkalom kívánt lenni arra, hogy a csoportok az egyetemen kívül kötetlenebb keretek között is együtt lehessenek. Elgondolkodtató, hogy csak százan jöttek el rá); a kari diákpárlamentek és a nyelvi fórum („ezeken gyakorlatilag nem volt első. Pedig fontos lett volna és még csak az sem mélység, hogy az elsősök egyik karhoz sem tartoznak); és végül a szakközhasznági munka egyik alapvető céljának tekintetűk, és itt komoly

Horváth Gyula, Év-tükár

Szavaz a küldöttértekezlet

Fotó: Korpics M.

A továbbiakban Hellebrandt László röviden tájékoztatta a küldöttértekezletet a (jelölt bizottság munkájának alapul szolgáló) őszi „első táborról”. Először rendeztek ilyet az egyetemen (október 31—november 1.) és három funkciót szántak neki: már félév közben váljanak ismertté azok a tanulmányi problémák, amelyeket eddig csak félév végén foglalmaztak meg először; azok az emberek, akik hajlandók (szabad időt is feláldozva) tenni valamit az évfolyamért, már most ismerjük meg egymást (a táborba bárki jöhetett, aki úgy érezte, hogy van kedve és energiája foglalkozni az évfolyam ügyeivel);

és részben ez alapján, részben az ezt követő itthoni beszélgetések, esetleges újabb jelöltek megismerése után terjesztette elő a bizottság a javaslatát.

(Hellebrandt László: „A szempont, ami alapján a jelölteket kiválasztottuk, a következő volt: mennyire nyitott ember az illető, mennyire érzékeny a problémákra, és ezt mennyire tudta a kétnapos együttélés során kimutatni nekünk és a többieknek. Természetesen kikértük a patronáló tanár és az instruktor véleményét is. Azt is szem előtt tartottuk, hogy lehetőleg olyan „együttest” bocssássonk szavazásra, amelyik érzésünk szerint jól tud majd együtt dolgozni. Mindezekben természetesen sok a szubjektív elem, a mi munkánkhoz mindenestre egy koncepcióul szolgált, a küldöttgyűlés számára most adott az alkalom, hogy ott, és úgy módosítsa a javaslatunkon, ahogy jónak látja.”)

A küldöttgyűlés végeredményben nem módosított a javaslaton. Az évfolyam tükára Horváth Gyula lett (21. csoport) — az értekezleten felmerült egyetlen alternatív jelölt Csata Sándor (21. csoport) 23 szavazatot kapott, Horváth Gyula 54-et.

Az újonnan megválasztott ÉV a küldöttértekezlet után megtartotta első ülését és döntöttek a feladatok elosztásáról. Ez alapján a vezetőség összetétele a következőképpen alakult: Horváth Gyula (titkár), Csata Sándor (szervezőtitkár), Zóbor Szusza (tanulmányi felelős), Rozner Imre (érdekvédelmi), Papp Edit (pol. képzési felelős, agitprop. ügyek).

I. ÉV.

Legnagyobb súllyal a képzés gondjai szerepeltek

Az oktatási tanulmányi szekcióban B. Kiss Tamás volt az első hozzászóló.

„Sok budapesti egyetemen közömbösen, bizalmatlanul fogadják a hallgatók a parlamentet, ugyanakkor — be kell vallani — tetlenül is. Ennek oka például az, hogy a korábbi ifjúsági parlament határozatai sem valósultak meg, sőt erről visszajelzést sem kaptak. Alapvetően a döntésekben nemigen vettek figyelembe sem a hallgatói álláspontokat, sem az érvényes határozatokat. Ilyen helyzetben cél a bizalom csökkenésének megállítását, majd a bizalom növelése kell hogy legyen, hogy közös munka folyhasson, mert ez az értelmes egyetem alapja. Ennek érdekében szükséges becsületesen szembenézni a mulasztásokkal, pótolni kell őket. Ertelmes, konkrét, ellenőrizhető határozatokat kell hozni és ezeket nyitva tartani, aktívan, gyorsan, pontosan, közösen kell végrehajtani, illetve ellenőrizni megfelelő garanciák mellett.”

B. Kiss Tamás ezért panasznap helyett tárgyszerű eszmecsere-t kívánt, majd részletesen ismertette javaslatait.

Véleménye szerint az 1979–80-as intézkedési tervnek legalább 12 pontja még részlegesen sem valósult meg, s ennek nemcsak a magyarázatát, de még a tényét sem közli az idei rektori beszámoló, s ennek hiányában a beszámoló nem lehet elfogadni. Az ifjúsági törvény végrehajtásának egyetemi intézkedési tervéhez öt javaslatot tett B. Kiss Tamás. Ezek mindegyike — egy változtatással bekerült az intézkedési tervbe. A felsőoktatási határozat végrehajtásának egyetemi feladatáról szólva B. Kiss Tamás felhívta a figyelmet, hogy az oktatás részterületét a legalapvetőbb feladat a képzés komplex felülvizsgálata.

PB- és MT-határozat, melynek alapján kell továbblépni. Ezzel egyetlen fontos és jellemző probléma van az, hogy a határozatot nem publikálták.

Balyó László: Az oktatási bizottság anyaga egységes rendszerrel elérését célozza. A mai — főleg az elméleti — tárgyak fogalomrendszere azonban divergens. Ez önmagában nem baj, azt jelzi, hogy a fogalombeépülések viták eredményei. Ezért a tananyag csak úgy képzelhető el, ha ezeket a vitákat tükrözi... Figyelembe kell azt is venni, hogy az egyetemi ifjúság nem konfliktus-tüstör; még mindig azt akarja, mondják meg neki, mi az igaz, kinek van igaza, mit kell tudnia a vizsgán, a többi nem érdekli... A nyelvi képzést egyszerűbben lehetne megoldani, ha a kémtörténetek helyett egy féltévre kiadnának néhány szaktanulmányt fordítani, és hogy melyek legyenek ezek, azt a szaktanszékekhez és a szakszemináriumokhoz lehetne kapcsolni.

fel egy rövid, kiválóan kiválóított részt a tananyag végső elavultságának érzékelésére. Javasolta még többek között, hogy a közgazdász-mérnök és a közgazdász-jogász képzésre is legyen lehetőség.

Ivanos János, a pg oktatási fontos részleteit bírálta, majd javasolta, hogy a pg anyagot és a tanszék munkáját diákok bevonásával vitassák meg, s ez legyen hozzáférhető. Javasolta még, hogy a hallgatók értékelése az oktatókról nyerjen nyilvánosságot, s ezt szegyen táblákkal kívánta megoldani.

Pirityi Katalin, a proze-mináriumokkal kapcsolatos gondokról beszélt, majd Lascsik Attilának a tankönyvek magas áráról, a felkészülési idő csökkenéséről szóló hozzászólása zárt a szekcióülést.

A délutáni plenáris ülésen este fél 7-ig folytatódott a tanulmányi, képzési ügyekről szóló hozzászólások áradata. Ebből néhány vélemény vázlatos ismertetésére van csak mód.

Némethi Gábor elmondta, hogy bár a gyakornoki fizetések nagyon alacsonyak, lennének, akik így is vállalják — a jogszabályok azonban nem teszik ezt lehetővé. Javasolta, hogy a demonstrátori rendszerre alapozva, tanszék-hallgatói kiválasztást lehetővé téve alakítsanak ki egy, az utánpótlást biztosító gyakornoki rendszert.

Gondi József, az oktatási munkabizottság koncepcióját bírálta, többek között a tananyag-javaslatban szereplő polgári anyagok, és az egész rendszer piacra orientáltsága miatt, majd arra hívta fel a figyelmet, hogy az előterjesztésben nem szerepel, hogy a rendszer marxista közgazdászokat kíván képezni. Ebből ideológiai jellegű következtetéseket vont le Gondi József, és erősen hangsúlyozta, hogy amennyiben az ország társadalmi szocializmusa és kommunizmus akar, úgy ez a politikailag káros reformjavaslat szóba sem jöhet.

Ezután Bihar Mihály nagy érdeklődéssel várt hozzászólása következtet. Dicsérte az oktatási munkabizottság anyagát, mert az a felsőoktatás majd minden neuralgikus pontját érinti, és mert ezekre megoldási javaslatokat is tartalmaz. Egyetértett azzal is, hogy indokolt a képzéskorszerűsítésben a józan radikalizmus, de e mellett alapvető elvont állította még a mélyről jövő tolerancia és a tárgyalási készség követelményét.

Hosszú, forró taps fogadta Bihar Mihály azon kijelentését, miszerint ő nem olvasott ki a munkabizottság javaslatából olyan ideológiai rákfenéket, mint mások.

Az oktatási reform kidolgozásához és következetes végrehajtásához erősítődtől alapvetően az egyetemi autonómia, a szocializmus, az alternatívitás megőrzése, és az egyetemi, valamint a társadalmi demokrácia növelését jelölte meg.

Figyelmeztetett a reform kidolgozása során figyelembe veendő külső korlátozó feltételekre, a hagyományokra, az oktatási intézményrendszer nehezen változtatható jellegére. Jogos igénynek tartotta megismerni az MSZMP PB és a MT oktatáspolitikai határozatát és felhívta a figyelmet a határozattal foglalkozó néhány publikációra. Szólt még többek között a különböző szintű oktatási egységek reformjának összehangolásáról és a felsőoktatási reform munkálatairól.

Szabó Katalin jó tárgyalási alapot látott az addigi előterjesztésekben, ám azt is leszögezte, hogy egy egyetemet igen nehéz megújítani. A haladó tanárok és a haladó diákok összefogásával lehet jó reformot csinálni — mondotta. Felhívta a figyelmet arra, hogy a kritikát észrevételeknek tárgyszerűeknek és pontosnak kell lenniük, majd Oláh László hozzászólására reagálva elmondta, hogy tudomás szerint nincs forgalomban Szabó Kálmán által írt pg tankönyv.

A hozzászólások özöne után Csizmadin Ernő rektor ismertetett, mely kiegészítésekkel bővültek az előterjesztett dokumentumok. Megnyugvással vették tudomásul, hogy minden ésszerű javaslatot fontolóra vett s többségüket beépítette a dokumentumokba.

B. Kiss Tamás

Ladányi Éva szerint a megoldást a tömegoktatás és az elitképzés szétválasztásában, a többletcsoporthoz egyetemen kell kereshet. Erre egy pontosabb elképzelést is ismertetett igen részletesen: az első időszakban — alapképzés — a harmadik évben tényleg körben választható tárgyak, ezzel az első lépésű lezárul, és a másodikba csak a legjobbak juthatnak át. A tanév maximum három-négy tárggyal, hosszabb szorgalmi és rövidebb vizsgaidőszakkal folya. Felhívta a figyelmet arra is, hogy a jelenlegi kezdőfizetések tovább nem terhelhetők, ezért a javasolt hitelkonstrukció akkor és csak akkor fogadható el, ha a kezdőfizetések jelentősen emelkednek, illetve, ha a vizsztatkezdési megkezdése a munkába állástól tíz évre eltolható.

Orosz Csaba azt javasolta, hogy az egyetemi hallgatók kárpának lehetőségeit az alacsonyabb oktatási reformtervezetek véleményezésére.

Mátyás Antal, az oktatási munkabizottság koncepciójának az elmélettörténeti részéhez fűzött megjegyzéseket: Nem célszerű Samuelsont első-sővel hallgatókkal kezelni. A korai polgári elméletet nem lehet Marx előtt tanítani, mert számos marxi fogalom ismertséget feltételezi. Nagyon szép a kívánság, hogy a hallgatók eredeti műveket olvassanak, de a tapasztalat az, hogy még a felsőbbévek sem olvassanak, nem hogy az első-másodévek.

Oláh László javasolta, hogy a meghirdetett kárpán kívül egyéni kezdeményezésű, de a tanszék által elfogadott, és egy oktató által vezetett témák is válhassanak szakszemináriumokká. Javasolta, hogy a tanterv felvése szakmai gyakorlatot tartalmazzon. A pg és a filozófiai tananyagok vitáit hozták előre 1982–83-ra. A szoc. pg. tananyag kritikán aluli és sajnos még mindig ezt tanítják... Megengedhetetlen, hogy Szabó Kálmán egy nyáron írjon meg egy tankönyvet: és azt tanítsák — pedig tavaly ez történt.

A marxizmust úgy kellene oktatni, hogy az forradalmi gyakorlati válnjon, hogy a hallgatók alkotó módon tudják a politikálásra alkalmazni. Ennek a jelenlegi képzés nem tesz eleget. Vannak olyan —, a szocializmus feltételeivel kapcsolatos — kérdések, amelyekre nem kapunk választ. Iszonyú feszültség érezhető, hogy mást tanulunk és mást látunk, és skizofréniahoz vezet.

Végezetül a filozófia szemelvénygyűjteményből olvasott

3. Végezetül a közművelődési tevékenységgel összefüggésben a pénzes rendezvények bevételei.

Az ifjúságpolitikai célra rendelkezésre álló pénzek felhasználási adatait a KÖZGAZDÁSZ 1981. október 15-i számában közzétették. Ezek szerint tömeg- és versenysportcélokra 1979-ben 828 ezer, 1981-ben 935 ezer Ft-ot fordítottunk, illetve fordítunk. Az érvényes rendelkezéseknél megfelelően köpzett lakásépítési alap 1978-ban 70, 1979-ben 59, 1980-ban 87%-át kapták 30 év alattiak.

A KK-munkák bevételeinek csökkenése miatt a kulturális-szociális alapról az utóbbi két évben már csak 323, illetve 330 ezer Ft-ot tudtunk közvetlenül ifjúságpolitikai célra felhasználni, amely évente 10–11 cél között oszlik meg, így egy-egy célra kevés támogatás jut.

Mivel az alacsony összegek miatt lényeges változás az egyes célok közötti átcsoportosítástól nem várható, ezért az utóbbi években kialakult arányokat a következő évekre is elfogadhatónak tartjuk.

Változást csak a bevételi források bővülésétől várhatunk, erre azonban a felsorolt 3 fő forrás tekintetében nem számolhatunk, mégpedig a következők miatt: — a költségvetési források bővülése nem várható; — a szociális-kulturális alap bevételei a KK-munkák csökkenése miatt az elmúlt években erőteljesen lecsökkentek és a közeljövőben sem várható ennek a tendenciának a megváltozása; — A közművelődési pénzeszközök növelése céljából tartott rendezvények elég ellentmondásos helyzetet teremtnek, így kérdéses, hogy különösképpen a jelenlegi rekonstrukció viszonyait figyelembe véve, helyes-e azok növelését kezdeményezni. Sőt az egyetemi rekonstrukcióval összefüggésben ez valószínűleg lehetetlen is, hiszen

a következő években közművelődési tevékenységünk is a kollégiumokra kell áthelyezni, amelyek ilyen célú beforszási képessége lényegesen korlátozottabb, mint az egyetemé.

Végül felvetek még néhány gondolatot mai vitánkhoz. Ma már világosan látszik, hogy gazdasági fejlődésünk az ismert nemzetközi körülmények és belső bajok között a lassú kibontakozás útján halad, Ezeket a felsőoktatás rendszerére általánosan is megfogalmazható problémaköröket tartalmazza az egyetem hároméves intézkedési terve is, amelyről az volt a véleményem, hogy nem lehet egyet nem érteni vele. E mögött azonban az a vélemény húzódik meg, hogy meg kell teremteni a társadalmi és egyetemi szinten is azokat a feltételeket, amelyek biztosítják a végrehajtását, mert ennek hiányában nem biztosított a megvalósítása.”

Ádám László hangsúlyozta, hogy sok kérdés rendezése meghaladja az egyetemi vezetés lehetőségeit. A vezetés tekintélyét növelni, ha azokról a kezdeményezésekről, amelyek tett e fejlesztés érdekében, szélesebb körökben is tudnának hallgatóink, fiatal oktatóink.

Az oktatás, illetve a szociális ösztöndíjkérdéssel kapcsolatos álláspontokról hangszóló, hogy azt írásbeli kiegészítésben a küldöttök megkapták. Majd rátért az egyetemi demokrácia fejlesztésének, a politikai gyakorlat megszerzésének egyik fő terepére, a hallgatói képviseleti rendszerre.

E rendszer akkor tud eredményt elérni, ha széles hallgatói rétegre támaszkodik, képviselő álláspontja szakaszi, megalapozott — s a politikához ez is hozzátartozik — kompromisszumok kötésére és elfogadására is képes.

Majd felsorolta azokat a pontokat, amelyeket a KISZ számára külső feltételrendszer fejlesztése érdekében szükségessé tartanak:

az egyetem saját hatáskörében eldönthető kérdések szélesítését; az egyetem belső demokráciájának a tanácsok munkájának fejlesztését; a KISZ érdekképviseleti, érdekvédelmi jogosítványait tartalmazó MM utasítás végleges beépítését az SZMSZ-be és az állami fogadó-készség biztosítását minden szinten; a tanszéki képviselői jogállásának részletes szabályozását; az SZMSZ felülvizsgálatát

anyag feltételeink lényeges javulása a nyolcvanas évek első felében nem várható. Egyetemi oktatóinkat, fejlesztési elgondolásaink kivitelezését ez a helyzet és ezen belül

az 1986 közepéig tartó rekonstrukció alapvetően meghatározza. Ez rányomja a belyegét a tanári kar egész munkájára, meghatározott feltételek közé szorítja a tanítást és a tanulást, a tudományos munkát csakúgy, mint a diákéletet. Ezeket a körülményeket sem terveink kidolgozásánál, sem a végrehajtás során nem hagyhatjuk figyelmen kívül, realisan számolni kell velük.

Ezek alapján javaslatainkat és tennivalóinkat legalább a következő struktúrákban alaposan meg kell fontolnunk:

— Az egyik követelmény amit világosan kell látnunk, hogy távolról nem akarunk és ahhoz milyen út vezet: mit tehetünk rövid távon, 1–2 éven belül, középtávon, a rekonstrukció befejezéséig és hosszabb távon, a rekonstrukció befejezése után, a nyolcvanas évek végén és a kilencvenes években.

— A második struktúra: mi tartozik ránk és mi az, ami-re csak javaslatot tehetünk, mert a kormányzatnak kell cselekednie.

— A harmadik struktúra, hogy terveinket és cselekedeteinket nap mint nap összhangoljuk egyetemen belül és az egyetemen kívül, nemcsak az irányító szervekkel, hanem az egész társadalmi közzeggel, amiben élünk. E struktúrákon belül előrehaladásunk ütemét és egész menetét alapvetően meghatározzák a következő feltételek is:

— Az oktatói-kutatói személyi állomány cél tudatos fejlesztése.

Az elkezdett rekonstrukciónak a képzési színvonal emelését szolgáló következetes befejezése, amelynek központi kérdése a könyvtár korszerűsítése, valamint oktatás- és számítástechnikai koncepciók megvalósítása.

— Az egyetemünknek a közgazdasági és a kapcsolódó társadalomtudományi kutatások egyik bázisaként történő fejlesztése, annak az elvnek a következetes megvalósításával, hogy a korszerű egyetem egyúttal tudományos centrum is.

A vita bevezetésére szánt rektori gondolatok után Ádám László ismertette a KISZ-bizottság állásfoglalását.

höz az egyetemi és kari tanácsai hallgatói képviselői számának növelését.

Képviseleti munkánk célja és tartalma az egyetem képzési céljaival és alapelveivel összhangban lévő, a szakmai-tanulmányi munkával a szociális helyzettel kapcsolatos érdekek képviselete az egyén, az egyes csoportok és az összes hallgató szintjén. Kérjük a parlamentet, hogy a javaslatok és alapelvek szellemében tegyen javaslatot az érdekképviseleti munka fejlesztésére.”

Az egyetemi KISZ-bizottság titkára kitért az egyetem közművelődési tevékenységének szerteágazó feladataira. „Rövid távon reá hárnak az oktatás és az ideológia közvetítés hiányosságaiból következő feladatok is, sőt a demokrácia műsai mai szintjén a politizálás egyik fő feladata.

Jelenőségére való tekintettel adjunk meg minden politikai, erkölcsi, tárgyi és szükség esetén anyagi támogatást ahhoz, hogy minél kevesebb bürokratikus, rekonstrukciós, technikai akadályjal küszködj, egyre magasabb színvonalon folyhasson minden területen ez a munka.

A kollégiumi kérdéssel kapcsolatban Ádám László kijelentette: „nem értünk egyet az azzal a tervvel, hogy az egyes szakok hallgatói az egyetem befejezéséig egy kollégiumban legyenek elhelyezve”. Majd befejezésül a KISZ-bizottság egyetértését fejezte ki az ifjúságpolitikai célú pénzeszközök jelenlegi felhasználási arányai.

A rektori és KISZ-bizottsági titkári beszámoló után a plenáris ülés délelőtti szakasza befejeződött és a programnak megfelelően a képviselők a hirtelen szekcióban külön-külön tárgyalták meg a parlament témáit.

IFJÚSÁGI PARLAMENT + IFJÚSÁGI PARLAMENT + IFJÚSÁGI PARLAMENT + IFJÚSÁGI PARLAMENT + IFJÚSÁGI

(Folytatás az 1. oldalról)

— Szükségesnek tartjuk, hogy a kategóriamegállapítás javításának lehetőségét, amihez a jelenlegi jóvedelemigazolozás kevés támpontot ad. Ilyen jellegű munkálatokban az egyetem is szívesen részt vesz.

Ime, a legfontosabb javaslatok, amelyeket a minisztériumnak továbbítani tervezünk. Ezenkívül számos olyan javaslatot is tettek hallgatóink és tanáraink, amelyeket a miniszteri rendelet egyetemi megvalósítása során tudunk majd hasznosítani.

Parlamentünk nemcsak a hallgatók, hanem a fiatal oktatók és dolgozók érdekeit is hivatott képviselni. Az eddigi vitában első helyen a jobb anyagi és erkölcsi megbecsülést szorgalmazták fiatal dolgozóink. Ezt a fórumot is fel kell használunk arra, hogy kinyilvánítsuk:

fiatal oktatóink és kutatóink fizetése aránytalanul alacsony. Ezzel egy időben egyetemünkön igen szűkös lehetőségeink vannak ahhoz is, hogy családalapítások anyagi megalapozását segítsük. Olyan probléma ez, amit küldetésünk tovább szándékozunk vinni az ágazati (minisztériumi) parlament elé is.

Jobb anyagi és erkölcsi megbecsülés mellett realitásként tartjuk azokat a javaslatokat is, amelyek a fiatal oktatók és dolgozók szakmai és politikai továbbfejlesztését szolgálják — beleértve a külföldi tanulmányutakat is —, valamint jobb kulturális és sportolási lehetőségek megteremtését segítik. Ez utóbbiaknál több kezdeményezésre lenne szükség fiatal dolgozóink részéről is.

Az ifjúsági parlament jogköre a beszámoló megvitátása és elfogadása mellett kiterjed az egyetemi pénzeszközök ifjúságpolitikai célú felhasználására is.

Az ifjúságpolitikai pénzeszközökkel összefüggésben az egyetemnek 3 alapvető forrás áll rendelkezésére:

1. a nappali hallgatók után személyesen és tanévenként biztosított 50 Ft közművelődési és 50 Ft sportolási célra. Ez tehát évenként 100–100 ezer Ft-ot jelent.

2. A KK-bevételből képzett szociális és kulturális alapról az ifjúságpolitikai célú felhasználására.

Lassan mozdulnak egyetemi viszonyaink a várakozáshoz képest

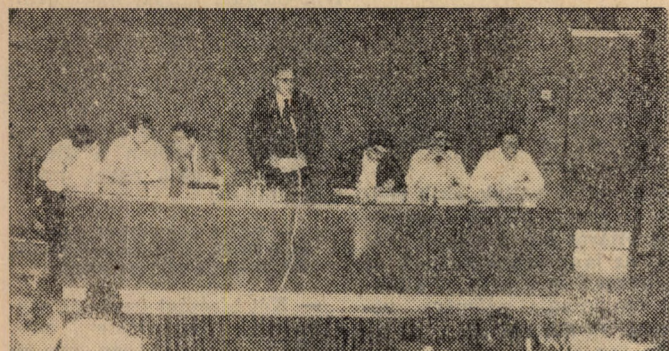
Ádám László hangsúlyozta, hogy az ez évi egyetemi ifjúsági parlament olyan politikai, társadalmi feltételek között kerül lebonyolításra, amelyek bizonyos vonatkozásban egy „konjunkturális” természetű következő évet vetítenek előre.

„Ugyanakkor határozottan érezhető és nem hagyható figyelmen kívül az sem hogy a konjunkturális időszakot megalapozó politikai döntések ténye, és tartalma hallgatóink számára akkor válik sajátjukká, ha ezek nyomán kézzel fogható, időben felgyorsuló változások következnek be az egyetemen.

Úgy tűnik, hogy az eltörekedő egység-év csupán a változások megalapozására lesz elég, valódi minőségi változás idősége objektíve több ennél. Mai hallgatóink jó része a változások megalapozásában vehet részt, ami nem kicsi, értéketlen lehetőség, sőt ellenkezőleg, de a gyümölcsöt közvetlenül nem fogyaszthatják.

A rektori beszámoló tartalmazza azokat az eredményeket, amelyeket az elmúlt parlament óta az egyetem elkönyvelhet, mégis úgy tűnik, lassan mozdulnak egyetemi viszonyaink az ifjúság várakozásához képest mindenképpen.” Majd kitért a kari parlamenten kihangzottakra és a kialakult hangulatra: „Az itt felvetett problémák és az igazán megválaszolatlan kérdések jó része nem mindennapi és személyes természetű és nem egy konkrét döntést igényel. Ezeket jobbra meg lehet oldani, a képviselet mechanizmusai alkalmasak közvetítésükre, vagy közvetlenül csatlakoztatottak a döntési pontokhoz.” Majd így folytatta: „Megoldásra, vagy továbblépésre vár az oktatás, és az oktatási rend néhány igen fontos kérdése...

Képviselési rendszer, tanárok véleményezése

Tart a rektori beszámoló

Szarvas László elmondta, hogy a Tardos-féle tervezet a főnálló állami intézkedésekkel ellentétes.

Csizmadi Ernő rektor áthidaló megoldásként javasolta, hogy ami van, azt most üzemeltessék, márciusban pedig egyetemi tanács elé kerül az egyetem szervezeti szabályzata, amikor újra meg lehet vizsgálni az itt fellemerült javaslatokat. Ezt szavazással elfogadta az ifjúsági parlament.

Sándor Péter az intézkedési tervbe való bevitelre javasolta a következőket:

Az állami vezetés együttműködve a KISZ-szervezettel alakítsa ki a HKR teljes rendszerét, amely biztosítja az egész hallgatóság képviselését, lehetőleg minden szinten a képviselők választását, a

hallgatók és képviselők kölcsönös tájékoztatását. A HKR-ben biztosítani kell a KISZ felelős politikai irányító szerepének érvényesítését.

Az ágazati parlamentet a HKR-ről az itteni vita szellemében kell majd tájékoztatni.

Másik lényeges témaként merült fel ebben a szekcióban az oktatók véleményezése is. Horváth Balázs (III. terv. gazd.) elmondta, hogy

a tanárok véleményezését kérdőívvel szeretnék megoldani, amelyet a csoportok töltötenek ki választ adva az oktatók képességére, tudásaitjára, s arra, hogy mennyire tudja ezt átadni.

Azt akarják elérni, hogy jelezzék a tanárokról; nagyon jók, vagy rosszak, s valamelyest objektív formában. László Péter (IV. pénzügy) kérdéseire Horváth Balázs elmondta,

hogy az általános kar dékáni hivatalában (ahol is kísérleti jelleggel indulna ez a kérdőívezés), mint egyik szempontot figyelembe veszik majd az oktatók értékelésénél.

László Péter szerint jó az ötlet, csak szubjektív mérce alapul, s nem mechanizmuson. Javasolta, hogy két rossz minősítés után a tanárt vegyék ki a státuszba.

Széky István (V. terv. gazd.) elmondta, hogy a kari tanácsban a hallgatók is részt vesznek a tanárok minősítésekor, előrelépésekor, amely nagy lehetőség a számukra. A tanárok még nem alakították ki hasonló rendszert a diákokkal kapcsolatban. Egyébként pedig nem könnyű kutatói státuszokat létesíteni.

Péter megkérte az állami vezetőket, hogy tájékoztassák az ifjúsági parlamentet Jobbágy Gyuláról. Csizmadi Ernő rektor elmondta, hogy Jobbágy Gyulának nem volt engedélye a tanárválasztásra és marxista-leninista fősztálytól arra, hogy tanítson. Jelenleg is itt dolgozik az egyetemen, a köznevelési titkárságon. Elmondta még azt is, hogy Jobbágyék a tavaszi események alkalmával „fal mellé állították” a vezetést. A rektor nyílt politikát hirdet, s éppen ezért kifogásolta, hogy nem tájékoztatták idejében, s kívülről kellett tudomást szereznie bizonyos dolgokról. Végül is itt az egyetemen a rektor felelős mindenért.

Az ifjúsági parlament kiegészítésekkel elfogadta a beszámolót és az intézkedési tervet.

Az egyetemi demokratizmus, a hallgatói képviselési témakörét megvitató szekció vezetője Szilvay György volt. A hozzászólók három téma köré csoportosították a mondanivalójukat: a hallgatói képviselési rendszer, a tanárok véleményezése, valamint az egyetemen túlműtató kérdések. Nézzük az első témacsoportot.

Bihari Péter, a HKR munkabizottság vezetője röviden beszámolt a csoport tevékenységéről. Elmondta, hogy az egyetemi közvélemény nem kísérte figyelemmel a munkát, általában körülbelül hat-nyolc résztvevővel zajlottak a foglalkozások.

A munkabizottság feladata az volt, hogy megújítási javaslatot dolgozzon ki a jelenleg súlyos hiányszorokkal működő érdekképviseleti rendszerre vonatkozóan. A viták során felmerült az érdekképviselet és a politika viszonya, volt aki külön akarta választani ezt, s volt aki nem. A vita nem dönt el, így alternatív javaslatok születtek.

Ezek kerültek most ide. (Terjedelmi és egyéb okokból ezek ismertetését most részletesen nem térünk ki.)

Tardos Ágnes szerint, aki az egyik variációt elmondta,

egy önálló érdekképviseleti szervezet létrehozása, ha jól működik, aktivizálja a diákokat, s ezzel a KISZ bizalmi válságának megszüntetéséhez is jobbak

a feltételek. Elképzelésük lényege, fontos része az egyéni érdekek jobb érvényesítése, valamint az önkormányzatra való építés.

Mitro Magdolna az Iránt érdeklődött, hogy érdekvédelem vajon nem politikai tevékenység-e. Szerinte a tervezet az érdekvédelmet ki akarja szakítani a politikából, s külön szervezetben akarják ezt megcsinálni.

Petőcz György (idén végzett) hangsúlyozta, hogy a KISZ ne fojtja meg a különböző felvetéseket, s ne itt játszon vezető szerepet, hanem a megoldásban. A politika terén is át kell térni a direkt irányításról az indirektra.

Szuhay Miklós rektorhelyettes elmondta, hogy a KISZ olyan politikai szervezet, amely a hallgatók teljes körű érdekképviseletét kell, hogy megvalósítsa. Nem érzi szükségét annak, hogy más szervezet oldja meg a gondokat.

Horvai András (IV. kül. gazd.) problémaként említette, hogy az információs a képviselőknél monopolizálódnak, s hogy ez ne így legyen, azért kell most mindent megtenni.

Bihari Péter kiemelte, hogy ma a KISZ a hallgatói képviselési lététényese, s ki kell dolgozni azt a rendszert, amellyel ilyen alap mellett jól működhet. Az intézményi keretek jelenleg nem megfelelőek, de a képviselői munka elégtelensége nem csak ebben keresendő, hanem a hallgatók nagy részének közömbösségében is.

Petőcz György szerint a mindennapi kérdésekben nem más döntsen, hanem az alulról választott önkormányzati testület. Az intézkedési tervbe vitelre javasolta, hogy az önkormányzati testület kapjon meg bizonyos jogokat a KISZ-től.

Szarvas László az egyetemi pártbizottság titkára a pártvonal álláspontját képviselve foglalkozott az érdekek és politika kapcsolatával is. Felvetette a kérdést, hogy

a Tardos-féle tervezet vajon mentes-e a politikától. A HKR bizonyos problémái túlműtattak az egyetemen, s ezekben a kérdésekben meg kell szerezni az egyetemi kompetenciát. A HKR-t be kell építeni az egyetem működési szabályzatába, a TKR-t pedig ki kell építeni.

A HKR problémáját a KISZ-en belül oldjuk meg. Az ifjúsági szervezet dolgozzon ki a HKR egészére vonatkozó szervezeti rendszert, amelyet most az általános kari javaslat, valamint a Bihari-féle elképzelés alapján meg lehet csinálni. Egyébként a szervezetet csak munkával lehet életben tartani. Az elsődleges pedig az, hogy a rendszer mögött van-e tartalmi munka.

Bihari Péter hangoztatta, hogy az érdekképviselet elszakadt a hallgatóktól. Egy létrehozandó érdekképviseleti iroda feladatai közé tartozna, hogy közelítse a hallgatókat a képviselőkhez, valamint „kijáró”, intézkedő funkciója is lenne.

Kovács István (az iparszerzési tanszék oktatója) szerint a kérdés itt most úgy merült fel, hogy két szervezet legyen-e, vagy sem. Az érdekképviselet csak egységes rendszerben valósítható meg, elismerve azt is, hogy többféle hallgatói érdek létezik.

B. Kiss Tamás javaslata szerint a Tardos-féle tervezet további tanulmányozás céljából felsőbb szervek elé kell terjeszteni. Tekintettel arra, hogy a rendszer esetleges bevezetése feltehetőleg érvényben levő KISZ-, párt- és állami határozatok módosítását követelné meg, ezért azok esetleges megváltoztatásáig „kompromisszumként” a megfelelő egyetemi fórumok elé kell térni és javasolta bevezetésre a Bihari-féle változatot.

Türei Sándor szerint az itteni álláspontok talán nincsenek is túl távol egymástól, de polarizálódott a helyzet, s ez már baj.

A HKR célja, hogy hatékony legyen, a hallgatók megbízhatnak benne, képes legyen képviselni az érdekeket, s megfelelő jogkörökkel rendelkezzen.

Azt tartja helyesnek, ha úgy jön létre a szervezet, hogy nem egyirányú a függés attól a szervezettől, amelyet a KISZ-bizottság képvisel. A lényeg, hogy utközhessenek a vélemények.

Kollarik Amália, a kereskedelmi kar dékánya elmondta, hogy nemcsak politika, de politikai felelősség nélkül sincs érdekképviselet. Az alulról jövő képviselést nem egyenlő a kívülről jövővel, s az alulról jövőnek lehet, s van is helye. Magyar Éva nem tartja helyesnek a Tardos-féle elképzelést, az általános kari javaslatot támogatja, ugyanis az egyéni és csoportérdekek megoldása itt kerül legközelebb egymáshoz. Jónak tartaná egy információs iroda létrehozását, amely elősegítené a képviselést folytonosságát és dokumentumtár is lenne.

Tardos Ágnes szerint az ő javaslatuk nem kívülről jövő. Különböznék is úgy kell felfogni az egészet, hogy a diákság képviselőségéről van szó, s nem úgy hogy KISZ, vagy nem KISZ. Elmondta, hogy nem garantálja semmi, hogy az ő tervezetük jó lenne, csak ki dolgoztak egy variációt, amelynek lényege a funkciók elválasztása, az alulról felfelé való képviselés erősítése, valamint a hallgatók aktivizálása. (Ehhez hozzá kell tenni azt, hogy az ő tervezetükben a KISZ-t, mint politikai szervezetet alkalmatlannak tartják az érdekképviseletre, amely kitélt a Bihari-féle variáns nem tartalmazza.)

Már az esti plenáris ülésen kapott szót Gaál Gyula, aki nem értette, hogy a KISZ-en kívüli szervezet létrehozását miért ellenzik.

Szuhay Miklós válaszol

Az érdekképviseletet foglalkozó szekció vitáit Csanádi Péter (III. ip.) nyitotta meg, és vezette le.

Az első felszólaló, László Péter (IV. pü.) ismertetette a bölcsészkar diákparlamentet a témával foglalkozó határozati javaslatát, és kérte a parlamentet, hogy azokat tegye magáévá. A javaslat pontjai (amelyeket valamennyi felszólaló elfogadott, függetlenül saját hozzászólásának témájától) a következők voltak:

az egyetemen eltöltött évek száma a nyugdíj jogosultság szempontjából számítson munkaviszonynak; ugyancsak számíson be a tényleges munkaviszony megkezdésekor az évi szabadság idejébe (tehát az ne 12 nap, hanem minden egyetemen töltött év után plusz fél nappal több legyen); az egyetemen hallgatóit is illesse meg a GYES, annak leteltével külön kérelem nélkül folytatottok legyenek a tanulmányok (felhagyott félévet utólag kell kezdeni); minden hallgató alanyi jogon a KSH által előző évre megállapított létszámban részesülhessen (ez ma 1550,- forint); az egyetem hallgatói (összhangban a vonatkozó rendeletekkel) válalhatnak másodállást, illetve mellékolni-közvetítést, ennek ideje nem haladhatja meg az egyetemi idő felet (ez indokolt esetben megvonható); támogatás a hallgatók lakáscsővel kezdeményezéseit.

László Péter utalt arra, hogy a javaslat több pontja nyilvánvalóan nem realizálható a közeljövőben (ezért konkrét mikéntjükről most kár is vitaközní) viszont hosszútávon feltétlen szükséges ezen igények megfogalmazása, „útjára indítása”, támogatása.

Kiss Gábor (III. ip.) a szociális munkabizottság nevében az ösztöndíjakkal kapcsolatos miniszteri irányművekről megállapította, hogy

1) az alapvető, miszerint egy hallgató tanulmányi-szociális és közéleti szempontból komplex kerülről elbírálásra. Így nem helyes. A komplexitás anyiban fontos elvárás, hogy mind a hátráltatást meg kell venni, de külön-külön elbírálás alapján. 2) a megélt kategróriák módosítása szükséges, de nem elégséges feltétel — a jövedelemigazolások jelenlegi rendszere gyakran alig feddi a valóságot. Ez utóbbit is kérjük megváltoztatni. 3) a legfontosabb követelmény, hogy az egyetem minél nagyobb önállóságot kapjon az ösztöndíjkeret felhasználására.

A munkabizottság a továbbiakban javasolja, hogy a keret megállapításakor vegyék figyelembe a felsőoktatási intézmények szociális struktúráját, ellátottságát (nyilván előnyösebb helyzetben van egy teljes kollégiumi ellátással rendelkező intézmény).

A szakmai gyakorlatok díjazásánál a munkabizottság javasolja, hogy a vállalatok teljesértékű fizetést alkalmazzák a hallgatókat — ez mindkét oldalról növelné a szakmai

Szociális ügyek, választás, békemenet

gyakorlatban való érdekeltéset, annak komolyságát.

Horváth László (II. ip.) külön szisztémát ismertett az ösztöndíjak belső elosztására. E szerint minden hallgató pontozni kéne 0–100 pont között. A szociális helyzetre kapható pontok kritériuma az, hogy a hallgató családjában az egy főre jutó átlagjövedelem mennyivel van 3000 forint alatt. Minden 100 forint differencia egy pontot ér. 3000 forint felett nem jár pont. A tanulmányi eredmény elbírálásakor 2,5 és 3,5 között minden tízed egy pontot ér, 3,5 és 4,0 között mindez plusz kettő, 4,5–5,0 között plusz 2,5 ponttal emelkedik. A hallgató tanulmányi csoportja (egyéb szempontokat figyelembe véve) további 0–25 közötti pontnyeriséget jogosult megszavazni, amennyiben az az előző két kritérium alapján minimálisan tíz pontot elért. E pontszámok együttes összege jelenthetné az (egy összegben) kifizetendő ösztöndíj alapját. (Részletesebben lásd a KÖZGAZDÁSZ, 1981/18. számát.)

Simos Csaba (II. Kül.) a menzai és büfé szolgáltatással kapcsolatban kifogásolta a bütte magas árát, valamint szűkös kapacitását (folyamatosan két ablakkal üzemeljenek). A menzán javasolja az uzsonnarendszer felújítását, valamint annak az abszurd helyzetnek a felszámolását, hogy a reggeli újabb csak 8 órától adják, mikor már a tanítás elkezdődött. A főétkezdésnél szükséges volna, hogy több olcsó étel legyen, jelenleg gyakran a 30–40 forintos, gombamártással „ételköltemények” túlsúlya a jellemző.

Az ösztöndíjak kapcsán feltétlen kívánatosnak nevezte, hogy az ösztöndíjak összegvetemi szintű elosztásakor vegyék figyelembe az egyetemeken kategóriát (azaz szociális) ösztöndíjakkal. A tanulmányi ösztöndíjaknál az egyetem létszáma legyen az összeg alapja. Ami pedig az utóbbi belső elosztásról, ne ugrászerzőt, hanem tisztelettel emelkedjen az összeg.

Az ösztöndíj elosztása kapcsán több további hozzászólás elhangzott a két koncepció (a munkabizottsági, illetve a Horváth László féle) mellett, aminek kapcsán Csanádi Péter megjegyezte, hogy most aligha lenne szerencsés a belső szabályozás konkrét mikéntjét kidolgozni. Ismerteté vált két koncepció, a jövőben a munkabizottság ezek alapján próbáljon meg javaslatot tenni a belső elosztás végleges kialakítására. Mindezek előfeltétele, hogy az egyetem kapjon nagyobb autonómiát e kérdés eldöntésében.

A rendkívüli szociális segítségek kapcsán Forgó Ildikó kifejtette, hogy tisztázni kell a segély kritériumait, konkrét célját, ugyanakkor szükségesnek tartja az egy főre jutó összeg radikális emelését (150–200 forint aligha tekinthető komoly segítségnek). Kiss Gábor szerint a „rendkívüli eseményeknek” valamiféle listáját „kellene összeállítani. A „társadalmi ösztöndíj” megjegyezte, hogy az ma a budapesti cégek esetében mindössze 300 forint, ami aligha biztosítja a vállalathoz kötődést.

Lukács János arról beszélt, hogy a TDK dolgozatok, tanszéki pályázatok és más egyéb díjazott dolgozatok honoráriuma nincs arányban a ráfordított munkával. Természetesen ezek a dolgozatok nem pénzszerezési céllal készülnek, viszont készülőben a határozottak, akik az ő kutatásra fordított idejük alatt munkát tudtak vállalni, pénzt tudtak keresni.

Sport és köznevelési témára térve Szilvay Sándor (II.) elmondta, hogy szeretne nagyon jó „sportkombinátót” lehetne létrehozni — az egyetem pincéjében! Alig igényelt a beruházást, „csak néhány ablakot kellene beüvegezni, a 60-as évekét ki kellene cserélni százásra és ki kellene takarítani”. Mindez pl. kondicionáló terem céljaira nagyszerűen megfelelne — bérbeadás bevételeiből még a szükséges sporteszközök is beszerezhetők lennének. Felvetette egyúttal, hogy napjainkban sokszor látnak napvilágot olcsó uszoda-építési koncepciók. Ezek egyikének felhasználásával a Kinizsi utcai épület udvarán nem lehetne esetleg uszodát építeni? Az OTSH-tól is kérhetnék támogatást.

Tóth Balázs (III. nemzetközi) az egyetemek közötti kooperációra hívta fel a figyelmet (Lukács János ennek kapcsán sürgette a kollégiumok körében lévő, kihasználatlan középiskolai tornatermek elkeresését.)

Még több „kooperálási”-bérelési javaslat elhangzott (pl. teniszpályákra), amire válaszolt Héja Attila (IV. nemzetközi) megjegyezte, hogy a kooperáláshoz pénz is kell, az viszont most nincs. Ennek kapcsán a szekció indítványozta, hogy az ifjúságpolitika pénzalapból nagyobb hányadot fordítsanak sport-célokra.

A szekció javasolta az egyetemi jogeségyszolgálat tényleges beindítását (tanácsadás, lakások, örökösödés stb. témákban); az egyetemi „hangos propaganda” újbóli megvalósítását; a fiatal oktatók esetében a továbbképzés biztosítását, valamint az övodai-bölcsészei férőhelyek növelését.

Ezek a dolgozatok nem pénzszerezési céllal készülnek, viszont készülőben a határozottak, akik az ő kutatásra fordított idejük alatt munkát tudtak vállalni, pénzt tudtak keresni.

Sport és köznevelési témára térve Szilvay Sándor (II.) elmondta, hogy szeretne nagyon jó „sportkombinátót” lehetne létrehozni — az egyetem pincéjében! Alig igényelt a beruházást, „csak néhány ablakot kellene beüvegezni, a 60-as évekét ki kellene cserélni százásra és ki kellene takarítani”. Mindez pl. kondicionáló terem céljaira nagyszerűen megfelelne — bérbeadás bevételeiből még a szükséges sporteszközök is beszerezhetők lennének. Felvetette egyúttal, hogy napjainkban sokszor látnak napvilágot olcsó uszoda-építési koncepciók. Ezek egyikének felhasználásával a Kinizsi utcai épület udvarán nem lehetne esetleg uszodát építeni? Az OTSH-tól is kérhetnék támogatást.

Tóth Balázs (III. nemzetközi) az egyetemek közötti kooperációra hívta fel a figyelmet (Lukács János ennek kapcsán sürgette a kollégiumok körében lévő, kihasználatlan középiskolai tornatermek elkeresését.)

Még több „kooperálási”-bérelési javaslat elhangzott (pl. teniszpályákra), amire válaszolt Héja Attila (IV. nemzetközi) megjegyezte, hogy a kooperáláshoz pénz is kell, az viszont most nincs. Ennek kapcsán a szekció indítványozta, hogy az ifjúságpolitika pénzalapból nagyobb hányadot fordítsanak sport-célokra.

A szekció javasolta az egyetemi jogeségyszolgálat tényleges beindítását (tanácsadás, lakások, örökösödés stb. témákban); az egyetemi „hangos propaganda” újbóli megvalósítását; a fiatal oktatók esetében a továbbképzés biztosítását, valamint az övodai-bölcsészei férőhelyek növelését.

A plenáris ülés harmadik napirendi pontjaként került sor este, erősen megcsappant létszámmal a szociális-és ösztöndíj-ügyek megvitására. A délelőtti szekcióülésen elhangzott vitát, illetve a kialakult ajánlásokat Kiss Gábor és Csanádi Péter ismertetette.

Csanádi Péter az intézkedési terv konkrét módosításaként javasolta, hogy az állami támogatások felhasználásának egyetemi szabályzatát, a juttatások elosztásának a mechanizmusát 1982. január 31-ig állapítsák meg. Kérte annak törlesztését, hogy az egyes szakos hallgatók tartósan egyazon kollégiumban maradjanak.

A szekció-beszámoló kiegészítéseként Iványos János javasolta, hogy az intézkedési terv őszi mezőgazdasági munkával foglalkozó fejezetét egészítsék ki azzal, hogy a munkák konkrét feltételeiről, az időpontról, csoportbeosztásról, vezetőkről kijelöléséről a tavaszi szorgalmi időszak végéig az állami vezetés köteles legyen tájékoztatni az egyetem nyilvánosságát. Ugyancsak kerüljön be az intézkedési tervbe, hogy az őszi táborkok kulturális költségeinek fedezésére biztosítsanak meghatározott összeget az ifjúságpolitikai alapból, valamint, hogy az első évfolyam szüretére az „első-tábor” jelleg megőrzésével kerüljön sor.

B. Kiss Tamás indítványozta, hogy vegyük bele a beszámolóba, a 150 millió forintos

észtöndíjkeretet kevésnek tartjuk. Szuhay Miklós a kiegészítésekre válaszul elmondta, hogy nem véletlenül maradt ki az őszi munkák részletes feltételeinek (ennek publikálásának) a tavaszi határidőkhöz kötés a az intézkedési tervből, ugyanis ekkor a gazdaságok még nem tudják megmondani, hogy milyen termésre számítanak, milyen elosztásban, mekkora létszámra hol tartanak igényt. Viszont jövőre a szüretet már a karok önállóan szervezik a kari KISZ-vezetéssel együtt, ahol a megfelelő igények, érdekek érvényesítésére megfelelő mód nyíthat.

Összességében e harmadik napirendi pontot igen hamar és egyszerűen „letudta” a parlament, a kiegészítésekkel együtt az intézkedési terv idevágó pontjait megszavazták.

Viszonylag tovább tartott az ágazati parlamenti küldöttek megválasztása. Eredetileg az egyetem KISZ-bizottság

hét hallgató, két oktató és egy dolgozó küldötte tett konkrét javaslatot (ezek: Forrai István, Szilvay György, Horváth Gyula, Horváth László, Kiss Gábor, Magyar Péter, Király István és Lévy Klára voltak). Miután a parlament megszavazta, hogy a hét-kettő-egy arányt a hallgató-oktató-dolgozó küldöttek között helyesen tartja, a hallgatói küldöttekre további nyolc javaslat érkezett. Az egyes jelöltkérről egyenként, nyílt, szóbeli szavazás történt, aminek eredményeként végül is az eredeti javaslat anyiban módosult, hogy Horváth Gyula helyére B. Kiss Tamás kerül.

Ekkor került sor az ELTE-s küldöttek által javasolt békemenet ügyének konkrét megvitására. A közel egy órán át (negyed tizen-kettőt) tartó vitát Gularas Janisz nyitotta meg, kifejtve, a parlament szerinte csak akkor hagyhatja jóvá a menetes való csatlakozást, ha a felhívás záradékát oly módon megváltoztatják, hogy a szervezők konkrét felelősséget terhel a demonstráció eredeti céljainak a megőrzésében.

Ebben viszonylag gyors megállapodás született. Annál tovább tartott a vita akörül, hogy szükséges-e a parlamentnek konkrét személyeket (bizottság) kijelölnie a csatlakozás megszervezésére, kikből álljon ez a bizottság (ha lesz ilyen), és hogy milyen bizottságok mellett őrizhető meg a demonstráció tisztasága. Somogyi Sándor, a budapesti pártbizottság titkára arra hívta fel a figyelmet, hogy „egy ilyen jellegű rendezvénynek nem lehet utcát adni politikai állásfoglalás nélkül”. A szervezők felelősségvállalása önmagában nem jelent biztosítékot. A parlament feladata pillanatnyilag csak annyi lehet, hogy kinyilvánítsa: csatlakozni kíván egy ilyen kezdeményezéshez. Hogy ez konkrétan hogyan szerveződik, miként szerveződik az már az ebben illetékes szervek (mint például az Országos Béketanács) ügye.

A parlament végül is a csatlakozási szándékát egyértelműen kinyilvánította, ugyanakkor — Dobák Miklós nyomatékos javaslatára — minimális többséggel megszavazta, hogy a csatlakozás mikéntje, az esetleges szervezésbe való bekapcsolódás elsődlegesen Ádám Lászlón, illetőleg az egyetem KISZ-bizottságán keresztül történjen.

Ezek után az 1981. évi diákkonferencia pontosan 23 óra 20 perccel tizennégy óras ülésezés után véget ért.

Kalasz Lajos 1956. november 26-28. közötti időpontban választotta meg az újjalakított Magyar Szocialista Munkáspárt egyetemi intéző bizottságának elnökévé. Másfél évig töltötte be ezt a feladatot.

Balatonmáriafürdőn született 1928-ban, vasutas családban. Edesapja 19-es kommunista volt, amiért a 20-as évek végén sok meghurcoltatásban volt része. Nagykanizsán végezte kereskedelmi középiskolai tanulmányait és 1946-ban érettségizett. Még ugyanazon év őszén elkezdte tanulmányait a József Nádor Műszaki és Gazdasági Egyetem Közgazdasági Karán, amelyet másfél év után, családi körülményei és az akkori rossz anyagi viszonyok miatt, abba kellett hagynia. Közben pár évig fizikai munkát végzett. Volt szőlőmunkás, küköbök, aratómunkás és eszéplélenőr. 1946 márciusában mint középiskolás diák lépett be a Magyar Kommunista Pártba. Már akkor tevékeny pártmunkát végzett, nemcsak a falujában, de a járásban is.

1948 őszétől a fővárosban a Magánalkalmazottak Szakszervezetében lett néhány hónapig, majd adminisztratív tevékenység után szakszervezeti funkcionárius, vidéki szervező. Onnan Javasolták 1949 őszén a meglévő Kézbeső pártfőiskolára. Ennek elvégzése után, 1951-ben került a Kézbeső Marxizmus-Leninizmus Tanszékére, a Szerb utcába. Ebben az időben az egyetemeken még csak tanszéki csoportok voltak. 1952. július 1-ével a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem marxizmus-leninizmus, vagy ahogyan ma nevezik, tudományos szocializmus tanszékére került.

A korábban megszakított egyetemi tanulmányait 1957-61. között végezte el, esti tagozaton. Az egyetemi doktori fokozatot az 1960-as évek végén szerezte meg, miközben egy teljes új szakmával ismerkedett meg, amikor ugyancsak a Művelődésszügyi Minisztérium 1957-ben felosztotta a tudományos szocializmus tanszékét az egyetemeken, ez év februárjában átment a gazdaságtörténeti tanszékre és azóta is ott oktat.

A párt újjászervezése egyetemünkön

Párttitkárok visszaemlékezései

nát felosztják a koalíciós pártok között. Azon vitakoztunk, vajon ez taktika, vagy visszavetjük a 48-as alapokra, de azzal tisztában voltunk, hogy az újonnan alakult MSZMP elődjének tartja az MDP-t.

Megdöbbenett valamennyiünket, hogy vezető erő nélkül maradt az ország. Az első pártalapítási kísérletre november 18-20-ak között került sor, 15-20 ember jelenlétében, de azon én még nem vettem részt. Elég távol lakom, Óbudán, és abban az időben nem lehetett könnyen bejárni az általános sztrájk miatt. De akkor a kételkedés, a bizonytalanság, a különböző ellentétes álláspontok érvényesülése, meg, hogy kevesen is voltunk, lehetetlen is tette a párt-szervezést.

Mi nem akartuk elkövetni azt a hibát, hogy az MSZMP-t egy új szűk csoport hozza létre. Az egyetemi párt-szervezetet tényleges megalakulásra november 26-28. között került sor, ebben már jóval népebbek között volt részt.

Kb. 32-34-en voltunk, akik megalakítottuk az egyetem MSZMP szervezetét. Az elkötelezettségünk adta a lökést, a szervező erő, hogy minél előbb megalakítsuk a párt-szervezetet, mert tudtuk, vezetőerő nélkül az ellenforradalom letétele, utóvérdharcának a lerövidítése és egyáltalán a normális élet megindítása csak a párt vezető szerepével lehetséges. Így a november 26-28. értekezletünkön két és félszerte, háromszorta többen vettük részt, mint amennyien azután odajárultak és aláírták a nevüket, hogy belépnek az MSZMP-be. Volt MDP-tagok, pártion kívüliek vettek részt ezen. A szervezet megalakítása után megválasztották egy öttagú intéző bizottságot, akiknek maguk között kellett elosztani a funkciókat.

Az öttagú bizottság tagja volt Forgách Tibor, aki akkor dékán is volt. Varga Sándor, aki a későbbiek során méltatlan lett a párttagságra, Jélik Eszter (Káplár) és Szekeres elvtárs, aki illegális kommunista volt és a könyvtár igazgatójaként dolgozott. Később került a vezetőségbe Szélnyi Sándor, aki 34-ben az illegális magyar párt hazai titkára volt.

Három, vagy négy hónapig segítette a vezetőség munkáját nagy párttaglistájával. Később bekerült a pártközpontba.

Akik részt vettek a párt megalakításában, bizonyos kérdésekben vitakoznak egymással. De olyan nem volt, hogy valaki erőszakosan fellépett volna az ellen, hogy itt párt-szervezet ne alakuljon. Többen kijelentették, „én még várok, nem lépek be a szervezetbe, előbb menjenek ki a szovjet csapatok, mit keresnek itt, hogy lehet ilyen drasztikus fellépéssel egy nemzetnek a tisztulási folyamatát megakadályozni, amikor a Szovjetunió legalább annyira hibás a magyarországi dolgokban, mint a mi helytartóink”. Voltak akik követelték azt, hogy a Szovjetunió az október 30-i nyilatkozatához tartsa magát. Elhangzott az is, hogy a nagy nemzetek nagyhatalmi politikájával szemben, a kis nemzetek egzisztenciális politikát folytatnak és ezért véleményük szerint Nagy Imre jogosan cselekedett, hogy kilépett a Varsói Szerződésből. Egy szóval, zavaros nézetek és felbolydult tudatvilág jellemezte ezt az időszakot, a pártalakítási összefüggéseket. Többen azt mondták, „még várnok, meglátjuk milyen párt alakul, mert olyan, amilyen az MDP volt, nem kell”. Nekünk az volt a véleményünk akkor is, meg később is, hogy olyannak lesz a párt, amilyenén tesz, ha belépsz, leszűrve a tanulságokat.

Mint az MSZMP egyetemi ideiglenes intéző bizottságának elnöke, hogyan fogadták a feladatot?

— Az öttagú bizottságban, legalább félóras vita volt, ódzkodás, húzódkodás, hogy ki legyen az elnök. Én két évig pártiskolát végeztem, marxista oktató voltam, mint alsófokú adjunktus, és annak alapján, amennyire fiatal korom lehetővé tette (24 évesen már az egyetemen voltam), nagyon szókimondó, őszinte, nyílt em-

ber voltam. Nem egészen olyan, hogy ami a szívemen, az a számon, mert hát az ember politikus. De nem szerettem akkor sem, és ma sem, a mindent agyontaktikázó embereket. Rendkívül sok vitám volt a szovjet professzorral, aki mint tanácsadó a marxizmus-leninizmus tanszékelt vezette. A hallgatók előtt őszintén, bírálólólag nyilatkoztam, de mindig zárt körben és többé kevésbé párt-szerűen, még az akkori körülmények között is. 1953 után alapszervezeti vezetőségi tag voltam, agit-prop. reszortot töltöttem be 1956-ig. Ismertek, sőt, éppen azért kerültem a vezetőségbe, mert úgy gondolták, álláspontomat jó lenne követni. De én azért egy ilyen intézményben — ahol neves professzorok, nálamnál gyakorlatiasabb, dinamikusabb, taktikusabb, a pártélet sokoldalú tevékenységéhez jobban értő emberek vannak — nem voltam a legalkalmasabb arra, hogy ebben a szituációban engem válasszának az intéző bizottság elnökévé.

— Hogyan történt a pártba való átigazolás, a tagfelvétel?

— A taglétszám lassan növekedett, csak január végére emelkedett a 32-33-as létszám a duplájára. A párt szervezését, a taglétszám gyarapodását, az eszmei tisztulást gátolta egy olyan hamis nézet, illetve hiedelem, hogy a szovjet csapatok november 4-i fegyveres beavatkozását elég sokan kezdetben úgy értékelték, hogy a gyűlölt és a néptől, a párttagságtól teljesen elszakadt életpéldén, a marxizmus-leninizmust eltorzító vezető garnitúrát segítik vissza a hatalomba a nép és a párttagság nyakára.

A pártba áramlás január végén, februárban kezdődött el igazán, és főként elindítása után gyorsult fel. Addigra az országos konszolidáció eredményeként, az MSZMP nyilatkozatait, a mi szerény, és hát valamelyest az elvtársakra ható agitációs tevékenységünk az egyetemen is sejtett ebben a pártépítő munkában.

A volt MDP-tagok egyre tömegesebben jelentkeztek átigazolásra az MSZMP-be. Persze így is voltak, akik „záróóra” előtt egy órával, sőt egy perccel előbb jelentkeztek április 30-án az MSZMP-be. Az utolsó percben ténylegesen 8-10 ember kérte az átigazolást.

— Hogyan szerveződték az MSZMP az egyetemen?

— Október 28-án, amikor felosztották az MDP-t, a pártbizottság irodáján, a rádióból hallottuk, hogy megalakult az MSZMP intéző bizottsága. Néha megdöbbenünk olyan megállapításokon, hogy feltehetően taktikai okokból Kádár elvtárs belement olyan dologba, hogy az MDP vagy-

ber voltam. Nem egészen olyan, hogy ami a szívemen, az a számon, mert hát az ember politikus. De nem szerettem akkor sem, és ma sem, a mindent agyontaktikázó embereket. Rendkívül sok vitám volt a szovjet professzorral, aki mint tanácsadó a marxizmus-leninizmus tanszékelt vezette. A hallgatók előtt őszintén, bírálólólag nyilatkoztam, de mindig zárt körben és többé kevésbé párt-szerűen, még az akkori körülmények között is. 1953 után alapszervezeti vezetőségi tag voltam, agit-prop. reszortot töltöttem be 1956-ig. Ismertek, sőt, éppen azért kerültem a vezetőségbe, mert úgy gondolták, álláspontomat jó lenne követni. De én azért egy ilyen intézményben — ahol neves professzorok, nálamnál gyakorlatiasabb, dinamikusabb, taktikusabb, a pártélet sokoldalú tevékenységéhez jobban értő emberek vannak — nem voltam a legalkalmasabb arra, hogy ebben a szituációban engem válasszának az intéző bizottság elnökévé.

— Milyen eszmei zavarokkal kellett felvenni a harcot a párt-szervezetnek?

— Nem vagyok benne biztos, de azért jórészt így lehetett igaz, hogy a hallgatók eszmei konszolidációjával kevesebb bái volt, mint a tanárokkal. 1957 tavaszán, nyarán, vagy még a későbbi időszakban. Ez annak a következménye lehetett, hogy a tanárok őszintebben nyilatkoztak meg, a hallgatók viszont, amikor februárban visszajöttek és tudomásukra jutottak a bírósági tárgyalások, a problémájukat inkább magukba fojtották.

— Az eszmei és politikai konszolidáció folyamatában sokszínű áramlatok mutatkoztak. A diákok között — részben párttag, részben DISZ-tag vagy a később megalakuló KISZ-ben — volt egy csomó avantgardista.

— Az egyik oldalon voltak az avantgardok, a nagyon aktív és a párthoz és rendszerhez hű diákok, a másik oldalán állt egy jobboldalibb irányzat, amely hosszú ideig nem tudott Nagy Imrétől elszakadni. Rengeget vitáztunk velük. Nagy Imrének az egyetemen számottevő nimbusza volt, ezért is, mert itt volt egyetemi tanár. Ismert volt, hogy már 48-tól kezdődően ő volt az, aki a Politikai Bizottságban vagy akár a Rákosi, Gerő vezetéssel szemben felvetette a problémákat és ezért hol kilörték, hol visszavetették a pártba. Hol álláspont is volt, hogy Nagy Imrét a sok gánccskodás taszította ahová juttott. Ő lett ugyan a miniszterelnök, de a 19 megyei párttitkárok közül 18-an Rákosi embe-

— Az ellenforradalom alatt sokan disszidáltak. Hogyan érintette ez az egyetemet?

— Mély megdöbbenést keltettek sorainkban a disszidensek. Nem voltak sokan, de az ötvenes évek első felének szereplő eszmei, vagy más szempontból csendes kritika nélkül vérenehaitó voltak, sőt túltelesítő jellegű ez országos politikáknak is. Volt köztük a dékán, tanszékvezető adjunktus, akik nagy megdöbbenést keltettek a hirtelen pálfordulásukkal.

— Emlékezetem szerint körülbelül 30-32 hallgató nem tért vissza az egyetemre a második félévben. A többség az disszidált. Volt egynéhány ha-

lott is, akik vagy teljesen véglenül haltak el, vagy részt vettek az ellenforradalom fegyveres harcában. Azt nem tudtuk megállapítani, hogy melyik oldalán álltak, mert nem mindenki a rendszer megdöntése céljából vett részt benne. A második félév elkezdődésével a diákok felében is megindult a tisztulási folyamat. Sokan megriadtak az ellenforradalomtól, különösen a fiatal diáklánvok, akik egyet más tapasztaltak.

— Volt-e büntetőjogi eljárásra szükség az egyetem oktatóival, hallgatóival szemben?

— Két bírósági ügyre és egy elmaradt tárgyalásra emlékszem. Az első egy nyelvi intézeti tanárral a bírósági tárgyalása volt. Egy ismert volt színházigazgató fogalmazványát fordította le, amelyet az orosz katonákhoz akartak eljuttatni. A röpiratot az egyetem sokszorosító masináján háromszor példányban hűzték le. Kitémőtt akadémikusok kákkal éppen szállították az anyagot, amikor a Múzeumkert környékén szovjet katonák igazoltatták őket. A röplapok miatt mind a kettőjüket lekapcsolták. Ezen keveset mint az intéző bizottság elnökének is részt kellett vennem. Egy évet kaptak.

Baján is jártam egy hallgatónk ügyében, akiről kiderült, hogy túlzott szigorral ítélték meg a dolgát. Nem is lett bírósági tárgyalása. Egy-két dolgot mondtak, de azért a fél országot lecsukhatták volna. Ha nem Pécszt volt egy másik bírósági ügy, ahol előlépték egy diákunkat, megdöbbenem. Ezenkívül több bejelentés érkezett az egyetemre a hallgatók ellen. Ezek valóban kifogásolható ügyek voltak, de semmiképpen sem büntetőjogiálg. Így a felelősségrevonást mi itt az egyetemen elintéztük. Több volt viszont az esti hallgatók ellen szóló bejelentés.

— Az esti hallgatók munkavisszonyban voltak és valóban nagyon sokan besorozódtak. Legalább 30 embert ki kellett zárni az egyetemről, részben jogtalanul, de az akkori megítélés szerint nem lehetett más csinálni. Egyesek számára aztan lehetőséget tettek, hogy a hatvanas évek elején beiratkozzanak újból és elvégezzék az egyetemet. Közülük azonban többeket el is ítélték.

— Mit jelentett Ön számára vezetőként részt venni az országos sorsfordulóban?

— Amikor Káplár elvtárs nyilatkozatában megjelent, elkezdtem szerintem nem egészen fedi a valóságot, már ami a Fogarasi elvtárs lemondását illeti. Fogarasi Béla rektor elvtárs a forradalmi bizottság lemondására való felszólítását nem fogadta el, de február körül megvált a rektorságtól.

— Hogyan emberileg mit jelentett ez az időszak? Az intéző bizottság élen kevés gyakorlati tapasztalattal helyállni?

— Adhattam számottevő párttaglistát, pártion való hűségemet, szervezőtevékenységemet, és az október körében a korábban megszerzett megtisztulási helyzetemmel hozzájárulhatam ahhoz, hogy a párt-szervezet megalakuljon és túl legyen a kezdeti időszak nehézségein. Mindezt szívesen csináltam.

— Október 28-án, amikor felosztották az MDP-t, a pártbizottság irodáján, a rádióból hallottuk, hogy megalakult az MSZMP intéző bizottsága. Néha megdöbbenünk olyan megállapításokon, hogy feltehetően taktikai okokból Kádár elvtárs belement olyan dologba, hogy az MDP vagy-

lott is, akik vagy teljesen véglenül haltak el, vagy részt vettek az ellenforradalom fegyveres harcában. Azt nem tudtuk megállapítani, hogy melyik oldalán álltak, mert nem mindenki a rendszer megdöntése céljából vett részt benne. A második félév elkezdődésével a diákok felében is megindult a tisztulási folyamat. Sokan megriadtak az ellenforradalomtól, különösen a fiatal diáklánvok, akik egyet más tapasztaltak.

Halay Edit

MI A SZIMPO?

Beszélgetés Megyeri Endre professzorral új találmányáról

— Ön az év elején alkotói szabadságon volt. Ez idő alatt kidolgozott egy SZIMPO nevű rendszert. Mi ez a rendszer, s mi adta az ötletet, hogy ezzel foglalkozzon?

— 1965 óta rendszeresen foglalkozom azzal, hogy a gazdasági szabályozók, s azok módosításai milyen hatásokat váltanak ki a vállalatok viselkedésében. Így az 1980-ban bevezetett exportkövető árkiegészítésnél is igazoltam az a kérdés. Először egyszerűbb feltételrendszerű modellben vizsgáltam a problémát. E munka eredménye a Közgazdasági Szemle 1980/7-8. számában jelent meg. Már az egyszerű modell alapján is le lehetett volna fontos következtetéseket, de érdekelt, milyen új problémák léphetnek fel a valóságot gazdagabban tükröző feltételek között. A cikk megjelenése után nem sokkal elhatároztam, hogy ennek vizsgálatára kidolgozok egy számítógépes szimulátort. 1981 januárjára el is készült az első változat, melyet gazdasági szakemberek úgy ítélték meg, hogy a vállalati tervezéselemzés újjáírása is alkalmazható. Újabb szerkesztést adtam, hogy ekkor vettem ki a fél éves alkotói szabadságomat. Mindebből látszik, hogy a rendszer kidolgozása nem esik teljesen az alkotói szabadság időszakára. Ekkor inkább már a modell ellenőrzése, az eljárások egyszerűsítése és az oktatási célú előkészítés került előtérbe.

A kérdés másik felére válaszolva: a SZIMPO, ha a vállalati alkalmazás lehetőségeit tekintjük, az exportkövető árkiegészítés rendszerében működő vállalatok szimultán alakítandó ár-, értékesítési-, nyereségszámításának megvalósításához kíván elemző számítások rendszerével és heu-

risztikus programozási eljárásokkal támogatást nyújtani.

Az értékesítés, az ár és a nyereség tervezése, illetve az ide vonatkozó vállalati politikák kialakítása a dolog természeténél fogva mindig szimultán megoldandó feladat, hiszen ezek kölcsönösen függnek egymástól. Az 1980-ban bevezetett új árrendszerben ezek a kölcsönkapcsolatok csak fokozódnak, illetve átrendeződnek abban az értelemben, hogy a belső értékesítés jövedelmezőségét és árszínvonal-változását az adott szabályozás következtében a nem rubel viszonylatú export jövedelmezősége, illetve árszínvonal-változása határozza meg. Ez nemcsak megerősíti a szimultán tervezés és elemzés szükségességét, hanem a feladat újyszerű megközelítését is kívánja. Több termék esetén a szimultán tervezés olyan bonyolult visszacsatolásokat szül, amelyeket a vállalatok a régi módon nem tudnak megoldani. Vagy óvatosabb árpoltikára kényszerülnek, s így nyereségtől fosztják meg magukat, vagy túllépik az említett korlátokat, és ekkor jogtalan haszonra tesznek szert. A SZIMPO-val mindezek kivédhetők.

Az eljárás heurisztikus, nem egzakt matematikai levezetésen nyugszik, hanem plauzibilis szabályok felállításával operál, amelyek elvezetnek egy realizálható és legalábbis közelítően optimális megoldáshoz. Például bizonyos rangsorolható mutatókat képez, vagy bizonyos paraméterek alapján megállapítja, mely variánsokat nem érdemes vizsgálni.

A SZIMPO értékes tulajdonsága, hogy segítségével nyereség-, ár- és értékesítési tervek folyamatosan aktualizálhatók a paraméterek módosíthatók, a vizsgált időszak

meghosszabbítható, illetve továbbgördíthető. Van egy olyan alrendszer is, amely adott értékesítési program mellett is lehetővé teszi a belső termelési árak és a nyereség számítását, s amely önállóan, programozástól függetlenül is működtethető. A SZIMPO-nak még egy nagy előnye van. Mégpedig az, hogy rengeteg kézi nyilvántartástól és számítástól mentesíti a vállalatot.

— Mikor és hol készült el a számítógépes program?

— Alkotói szabadságom után egyetemünk két fiatal oktatóját, Halász Gézát és Gábor Andrást kértem fel a számítógépes program elkészítésére. Ezt ők szeptemberben nagy hozzájárulással Fortran nyelven el is készítették.

— Milyen érdeklődés tapasztalható a SZIMPO iránt?

— Még februárban jelentkezett két cég, akikkel a bevezetésre előzetesen már megállapodtam, de azóta már más vállalatok is érdeklődtek. Először a pécsi Borygyár, a PANYOVA és a Csepel Művek — amely a gépi futtatás költségét is fedezi — fogják bevezetni a rendszert. Az „éles” futtatás januárjára várható. Emellett több meghívást is kaptam a SZIMPO ismeretására. Így előadást tartottam a Közgazdasági Társaság Csongrád megyei szervezetében, Szentesen, a következő napokban pedig a pécsi egyetem, majd Borsod megyében fogok ismertetőt adni. November végén szükséges körülmények között tartok a Csepel Művekben. Ez gyakorlati bemutató lesz, számítógéppel, ahol a résztvevők programmodifikációkat hajthatnak végre a számítógép közreműködésével.

— Van-e szó a SZIMPO oktatásban való felhasználásáról?

— Igen. A modell alkalmazható a vállalati tervezés oktatásában és a vállalati árkiegészítés-árpolitika tárgyakban. A IV. éves iparszakosoknál — a számítógépi programot egyelőre csak ellenőrzésre használva — a feladatot már kiadtuk. A következő lépés az lesz, hogy a programot a hallgatók maguk is futtathassák. Szándékunk egy olyan döntési játék kidolgozása, amelyben a diákok a számítógépes eljárást is igénybe vehetik. A napokban átadjuk magánnyelven a kész programot az MSZI-nek. Az oktatásban a rendszert társnászékek — a pécsiek is — felhasználhatják. Ehhez egy útmutatót készítünk. Tanszékünkön dolgozunk az elemző alrendszer kiállítását programján is, amelyet a hallgatók a gyakorlatok és konzultációk keretében majd közvetlenül is használhatnak.

— Végül hadd kérdezzem meg, mik a további tervei?

— Természetesen nagyon fászló volt az elmúlt időszak, rengeteg munkával járt a SZIMPO kidolgozása. Azért állok, hogy ehhez nem kellett több ismeretanyag, mint amivel egy III. évet végzett iparszakos hallgató rendelkezik (pl. fedezetszámítás, az exportköv. árrendszer sajátosságai, a gazdasági számítások alapjai, folyamatiárak készítése, árszámítás). De továbbra is foglalkoztatnak a vállalati viselkedés kérdései. Régi vesszőparipám, hogy jó lenne a gazdasági szabályozók hatásait — azok tényleges bevezetése előtt számítógépes szimulátorok segítségével is lemérni. Úgy tűnik, hogy ez a SZIMPO-val, vagy annak továbbfejlesztett változatával, már ami a jövőbeli módosításokat illeti, sikerülhet.

Fáris Péter

Amire a KISZ-bizottság várt

A HKR-munkabizottság beszámolója

A KISZ-bizottság november 19-én öt órán keresztül ülésezett.

Az elmúlt ülés óta eltelt időről való beszámoló (egyetlen érdemleges pontja a harmadik Periszkóp megjelenése volt), s a 20-i diplomaosztó ünnepélyen átadandó emlékkla-
kett és oklevelek odaítélésén gyorsan túl volt a KISZ-bizottság. Akárcsak a korrefe-
ratum elfogadásán.

A negyedik napirendi pont tárgyalása három és fél órát emésztett fel. A HKR munkabizottság tevékenységéről Bihari Péter számolt be. A munkabizottságnak igen kevés állandó tagja volt, mert nem sikerült a hallgatókat mozgósítani. Ebben szerepet játszott az is, hogy a HKR nincs előtérben az egyetemisták érdeklődésében. A KISZ-bizottságot erősen felelősnek tartja a munkabizottságot körülvevő érdektelenségért. Kérte a KISZ-bizottságot, vizsgálja meg, hogy az egyetem és kari tanácsok, illetve pótagok miért nem vettek részt a munkabizottság munkájában. Az IP a HKR-ről nem dönthet. Végül megjegyezte, hogy bármely szerv, ha nem kap jogokat és garanciákat az érdekek képviselőitől, befűlad. Bihari Péter szerint a KISZ-nek a kezében kell tartania az érdekképviseleti rendszert. Ez azt jelenti, hogy minden választott pozíció a KISZ-szervek kezében legyen.

A szünet után Balogh László javasolta, hogy a KISZ-bizottság mind a négy anyagot kommentár nélkül sokszorosítsa. A KISZ-bizottságnak nem feladata az állásfoglalás, hagyja ezt az IP-re. Adám László felhívta a figyelmet arra, hogy viszonyulni kell a javaslatokhoz. Az idő rövidsége miatt csak rövidített formában lehet szombatban a javaslatokat közrebocsátani. Bihari Péter szerint is elvi állásfoglalással kell az anyagokat közreadni, mivel a négy anyag nem egyeztethető össze.

Ekkorra már többen jelezték, hogy el kell menniük, s így a KISZ-bizottság a továbbiakban nem lesz szavazóképes. Hosszabb alkudozás után Adám László szavazásra tette fel a kérdést, egyetért-e a KISZ-bizottság azzal, hogy néhány oldalas álláspont kialakítására pénteken folytassák az ülést. A szavazás eredménye: ötön mellette, három ellen. Az időpontban azonban nem sikerült megállapodni. Félórás huzavona eredményeként megegyeztek, hogy még este elfogadják egy rövid elvi állásfoglalást. Ezt Adám László olvasta fel. Ezután újabb vita következett az állásfoglalás utolsó pontjáról, amely a KISZ-bizottság viszonyát tartalmazta a különböző szervezetekhez.

Utolsó napirendi pontként a KISZ-bizottság döntött az IP-n általa előterjesztendő küldöttek névsoráról.

mert közülük eddig senki sem szólított hozzá a vitához. Lehet ennek oka, hogy az írásos anyagok alapján nem tudnak felelősséggel dönteni.

Sándor Péter felhívta a figyelmet arra, hogy itt nem kell konkrét dolgokról dönteni. A HKR-rel kapcsolatos elképzelések megvalósíthatóságát jogszabályok is meghatározzák. A KISZ a jogait nem adhatja le, de a különböző szintű KISZ-szerveken kívül más is képviselhet érdekeket. Önkormányzati hallgatói szervekre van is példa. Hallgatói csoportok jogot az SZMSZ-től kaphatnak olyan érdekek képviselőire, amire a KISZ nem kapott jogosítványt. (Pl. a kollégiumi DB-k.) A KISZ is felruházhat érdekképviseleti joggal hallgatói csoportokat. Az IP a HKR-ről nem dönthet. Végül megjegyezte, hogy bármely szerv, ha nem kap jogokat és garanciákat az érdekek képviselőitől, befűlad. Bihari Péter szerint a KISZ-nek a kezében kell tartania az érdekképviseleti rendszert. Ez azt jelenti, hogy minden választott pozíció a KISZ-szervek kezében legyen.

A szünet után Balogh László javasolta, hogy a KISZ-bizottság mind a négy anyagot kommentár nélkül sokszorosítsa. A KISZ-bizottságnak nem feladata az állásfoglalás, hagyja ezt az IP-re. Adám László felhívta a figyelmet arra, hogy viszonyulni kell a javaslatokhoz. Az idő rövidsége miatt csak rövidített formában lehet szombatban a javaslatokat közrebocsátani. Bihari Péter szerint is elvi állásfoglalással kell az anyagokat közreadni, mivel a négy anyag nem egyeztethető össze.

Ekkorra már többen jelezték, hogy el kell menniük, s így a KISZ-bizottság a továbbiakban nem lesz szavazóképes. Hosszabb alkudozás után Adám László szavazásra tette fel a kérdést, egyetért-e a KISZ-bizottság azzal, hogy néhány oldalas álláspont kialakítására pénteken folytassák az ülést. A szavazás eredménye: ötön mellette, három ellen. Az időpontban azonban nem sikerült megállapodni. Félórás huzavona eredményeként megegyeztek, hogy még este elfogadják egy rövid elvi állásfoglalást. Ezt Adám László olvasta fel. Ezután újabb vita következett az állásfoglalás utolsó pontjáról, amely a KISZ-bizottság viszonyát tartalmazta a különböző szervezetekhez.

Utolsó napirendi pontként a KISZ-bizottság döntött az IP-n általa előterjesztendő küldöttek névsoráról.

Rudolf Zsuzsa

Parlamentari képek

Gém Erzsébet...

és Lukács János a szekción

VÁLASSZON A BETEG

Elképzelések az egészségügyi mechanizmus reformjáról

NOVEMBER 4-ÉN tartotta a HNF Fiatal Közgazdászok Klubja második vitaféléjét. A vita témája az egészségügyi mechanizmus reformja volt, melynek alapját Gosztonyi Györgynek (KSH) a HNF Turv- és Gazdaságpolitikai Munkabizottsága által is megvitatót reformtervezete szolgált.

Napjainkban az egészségügy fontos társadalompolitikai kérdés, hiszen: a népesedési helyzet, s tágabban a nemzeti kérdés egyik összetevője, sok tekintetben meghatározza a lakosság közérzetét és mindig eszköz a politikai vezetés számára bizonyos céljai megvalósításához.

A javaslat legnagyobb értékeit egyöntetűen abban látjuk, hogy az állam és az állampolgár viszonyának hagyományos paternalista megközelítésén — amely már sok más területen csodát mondott — mutat túl, amikor az input finanszírozás helyett az output finanszírozást tartja követendőnek, amellyel megvalósulhat a szabad orvosválasztás is.

A JELENLEGI PROBLÉMÁK, feszültségek (a nem elég lelkiismeretes orvosi ellátás, a kórházi ágyra való hosszú várakozás, a szabad orvos- és kórházválasztás hiánya, az etikai torzulások stb. —, s ezek csak a betegek részéről) egyik fő alkotójának mindenki a hiányt tekinti.

A fogyasztói infrastruktúra általános elhanyagoltsága összefüggésben van a termelési szembeni visszafordulással, és az infrastruktúra vetőforgószerű fejlesztésével. Az ágazatok közötti harcok, a területek érdekösszeállításai határozzák meg, hogy az amúgy is szűkös alapokból mire mennyi jut. Az infrastruktúra állandó lefaragása már eddig is veszélyeztetette a gazdasági hatékonyságot (munkaerő alacsony képzettségi színvonal, egészségvédelem hiányosságai stb.). Az egyik oldalról az energiát faló, gazdasági hasznot nem hozó termelési ágak és ezen belül nagyvállalatok (pl. kórhá-

zat), valamint az ezekre és hasonló naturális igényekre indított gazdaságpolitikai szénprogram, Paks stb., állnak a másik oldalon az ipari kultúra alapfeltétele, azok az infrastruktúrális beruházási igények, amelyek nélkül elvész társadalmunk és gazdaságunk alkalmazkodóképességének lehetősége.

A változtatás e téren gazdaságpolitikai döntést igényel. Ezenkívül persze mindig is lesz relatív hiány a szükségletekhez képest.

Gosztonyi szerint azonban a hiányon kívül van még egy ok, amely a felsorolt feszültségek magyarázható, és ez a jelenlegi egészségügyi mechanizmus. Ennek lényege, hogy input finanszírozáson alapul. Ez azt jelenti, hogy az egészségügyi intézmény számára a tanács, az Egészségügyi Minisztérium határozza meg, — alku nyomán —, hogy hány orvosral, ápolóval, takarítóval stb. működjenek és hogy mennyi pénzt használhat fel. (Tehát végső soron az eszközök, az input meghatározókat.)

Ugyanakkor a gyógyítás eredményétől (az outputtól) nem függ az, hogy a körzeti orvos, vagy kórház számára mennyi pénz áll rendelkezésre. Eppen ezt a problémát kísérel megoldani az output (eredmény) finanszírozásán alapuló egészségügyi mechanizmust.

A finanszírozás input vagy output jellege nem egyszerűen hatékonyságot meghatározó gazdasági kérdés, hanem messzeemenően befolyásolja az egészségügy társadalmi relációját is. Ha ugyanis a kórháznak érdeke, hogy növelje bevételét (így az output-ot), akkor jobban oda kell figyelnie a betegek szempontjaira, különben azok elhagyják a kórházat, a rendelőt, amelyik így bevételétől esik el.

Az output finanszírozásnak jelentős előnye, hogy biztosítja a szabad orvos- és kórházválasztást. Ez a jelenlegi input finanszírozás — a mechanizmus immánens lényegéből következően — képtelen biztosítani, hiszen a szabad választás csak akkor valósítható meg, ha többlet igénybevételeért, többlet juttatás jár az orvosnak, a kórháznak. Ez az úgynevezett *átalánydíjas érdekeltetés*; a körzeti orvos, illetve a kórház minden hozzá jelentkezőt lakos után bizonyos összeget kap az állami költségvetésből (természetesen mindenki egyszerre csak egy körzetbe jelentkezhet be) — így az orvosok, illetve kórházak, a minél több lakos ellátásában válnának érdekeltté.

MÓDOSUL TEHÁT az egészségügyi rendszer alapkérdése, amely az input rendszerben — az állam oldaláról, — így tehető fel: „mi az, amit adni tudunk?”. E helyett a „mi az, amire szükségünk van?” kérdésben summázható — a lakosság oldaláról — az output rendszer lényege, amely így bekapcsolja a teljesítményorientációt a rendszerbe. Jobban szolgálja a lakosság érdekeit, — hiszen az egyén választásán alapul —, s csak a paternalista gondolkodásmód fél mindig attól, hogy az egyén nem tudja, hogy mi az érdeke. Az orvosok gyógyító munkáját is elősegítené a javasolt megoldás. Az abszolút hiány is csökkenne, hiszen a rendszer növelné az orvosok munkaidejének a gyógyításra fordított arányát — amely ma nagyon alacsony.

A választási lehetőség kontrollmechanizmust jelentene, amely visszajelzéseivel az egész rendszer működését racionálisabbá tenné. Mindez hatásos lehetne az erőforráselosztás, a beruházások alakulásiának alakulására is. (A szabad választás tárgyi feltételeinek biztosításához az elmaradt területek tanácsainak alkupozíciója feltehetőleg járvalna. Ezzel a területi aránytalanságok kiegyenlítése érde-

kében nagyobb nyomást tenné lehetővé alulról, — s így a területi érdekérvényesítés terére lehetne.)

SOK MŰKÖDÉSI PROBLÉMA is felvetődik, amikor egészségügyi keretszabályozással kell finomítani — de mindez nem indokolja a javaslat elvetését. Ellenkezőleg, minél hamarabb ki kell dolgozni a konkrét működés feltételeit, hogy a gyakorlati tapasztalatok alapján törtéjen a további tökéletesítés.

Ez a gondolatok tekinthető a reformtervezet és a vita fő vonalának. A vitában az ettől eltérő, vagy ezt módosító nézetek, vélemények röviden három pontban foglalhatók össze.

1. Olyan súlyos az egészségügyi területen a hiány (gazdaság), amely miatt nem bontakozhat ki a reform pozitív eleminek hatása —, s ez gyakorlatilag megkérdőjelezi a szabad választás rendszerét.

2. Kedvező hatással lehetnének az output finanszírozás egy olyan alternatívájának (amelyet egyébként Gosztonyi tervezete is tartalmaz), ahol a gyógyítási, kezelési költségek a betegnek közvetlen is hozzá kellene járulniuk, pl. a kezelési költség 15 százalékkal (ilyen rendszerű a gyógyszerellátás).

3. Felvetődött a *több szintű társadalombiztosítási rendszer* bevezetésének a lehetősége. Itt szabadon lehet választani, hogy ki milyen biztosítást köthet (fizetése 4, 6 vagy 10 százalékát fizetné be), s ennek megfelelően különböző színvonalú orvosi ellátásban részesülhetne. Ezzel az orvosi-kórházi ellátásban, felszerelésben amúgy is meglévő különbségek elosztásának alapjává a társadalmi helyzet- és kapcsolatok helyett a biztosítás válna.

Fiatal Közgazdászok Klubjának következő vitaféléjének témája az oktatási reform, amelyre december 2-án szerdán délután fél 3-kor kerül sor, a Hazafias Népfőnt Belgrád rakparti színházában.

Urbán-Körösenyi

Egy zsebre vágott Bicska Maxi

A Koldusopera Szolnokon

LEHET-E VALAMI GROTESZKEBB, mintha egy — a társadalom perifériáján élő, helyzete és híre alapján az adott rendet minden összetevőjében tagadó — „rendszeridegen elemről” kiderül, hogy szokásaiban, vágyaiban és értékeiben hasonul a rendszerhez, hogy a rendszer nem léte és tevékenysége ellenére, hanem épp az ő közreműködésével, általa is működik? Sándor Pál e groteszk helyzetben alapuló koncepcióban értelmezte át Brecht-Weill Koldusoperáját. Írásom tárgya nem több, mint e koncepció kifejtése úgy, ahogyan a remek színházélmény megvilágította számomra.

A fent jelzett „beépülés” szokásosan kétféle életutat jelenthet: ha az érintett tudatosan, szándékkal kolloborál a rend öreiből, sorstársai árulásnak, hitszegésnek bélyegezzétek. Ha öntudatlanul sodródik e bizarr szituációba, sorsa és szerepe nem bűnös, csupán tragikomikus. Hogy Bicska Maxi melyik utat járja, arra fokozatosan derít fényt a Koldusopera rendezője. Az azonban Kern András színpadra lépése után nyomokban feltűnik, hogy Maxi lenyugodott, „polgárosult” gengsztervezér.

Kifogástalan sötét öltönyt visel, nyakán urífiusán átvett fehér, nyerselyem sállal, kamásnival és sétatálcával, sőt — mint később „kiviláglik”, feketé, csaknem térdig érő alsónadrágot és fekete, szintúgy csaknem térdig érő

zoknit zoknitartóval. Szolid mesteremberként fest, aki nyugodtan kiválthatná működési engedélyét, és névjegykártyát készíthetne magának „Bicska Maxi: bűnöző” felírással.

A választékos öltözködés nem árt, hanem Maxi valódi értékrendjének testre szabott kifejezője. Viselőjéről Peacock Pollyval tartott lakodalmán megtudjuk, hogy egyébként is „ad magára”: nem szereti, hogy bandájának tagjai késsel eszik a halat, hogy beleisznak a jégkockatartóba, bántja a fülét, hogy bárdolatlanul beszélnek Polly előtt, zavarja a zsebkészletét, hogy a családi fészek összerabolt bútorai egytől-egyig különböző stílusúak, sőt némelyikhez még kiontott vér is tapad.

Igaz, ami igaz: szegyélni való ez a szedett-vedett, mocsokos szájú, faragatlan bűnözőbanda Horgasujjú Jakabtól Leprás Mátyásig. Maxi tőle telhetően szegyélni is „népét”, méltatlannak tartja, hogy „ezekért küzdjön”, „tegye ki a lelkét”.

„Miért is nem hagyja ott őket, hisz a végén még kompromittálják szegényt!” — aggodna a hőstől néző, míg nem a lagzi díszvendége, Maxi régi barátja, a rendőrfőnök tisztázza a helyzetet: Maxit nem lehet kompromittálni, bajba keverni, mert ha nem is formálisan, de hallgatólagosan elismert iparrendelékkel dolgozik, működésére a rend, „három T”-jéből legalábbis a „TÚT” vonatkozik.

IGAZ, E JOGOSÍTVÁNY FELTÉTELES: kiadása időről időre ahhoz kötött, vajon rendelkezik-e Maxi a rend szempontjából fontosnak minősülő adukkal. Maxinak viszont többnyire kezében van az ász: az alvilág feletti hatalom. Hisz a rendőrfőnök szemében ő bizonyos értelemben népképviselő: „aljanép-képviselő”. Ilyen minőségben képes ellenszolgáltatásokra: néha feladja a rendőrfőnöknek egy-egy cimboráját, esetleg mindjüket, ha nagyon megiszor. Ha kell, maga is „képviselejei” nevében garantálja a koronázási ünnepségek zavartalan rendjét.

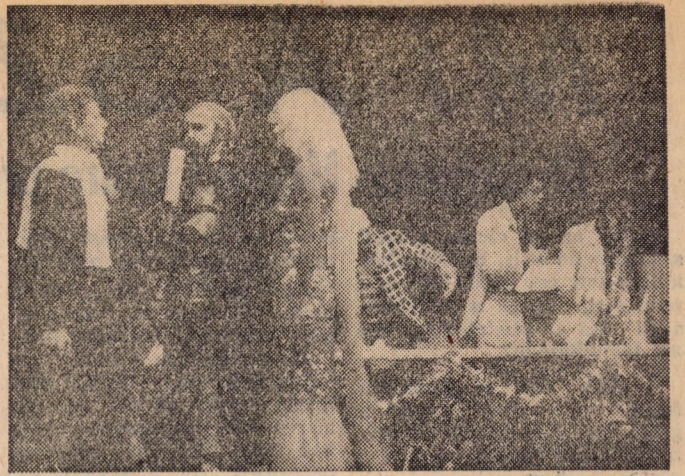
Egyébként pedig jól megélt gengsztereleiből, füttyszóra engedelmességre kényszeríti a népet. Nem mintha kegyetlenségét, erejét félnek, bátorságát, agyafúrtságát tisztelnék. Maxi híján van a nagy vagányok e karizmatikus erényeinek. De nincs is szüksége rájuk a bandavezérségre: míg a hatalmi szervezetet az alvilág királyaként, az alvilágot a hatalom partnereként tartja sakkban — egészen Pollyval való egybekeléséig.

E csínyet követően azonban kicsúszik lába alól a talaj. Polly apja ugyanis ellenzi a frigyét, rangon alulnak tartja az atyafiságot a gengsztervezér Maxival. Mindez önmagában még nem is lenne baj, csak hogy Peacock maga is „népképviselő”, sőt tárgyalóképes népképviselő. Ő a kolduskirály, a szegények önjeleit vezére, aki nem csupán koldusruhákat és koldusközvetítő-irodákat üzemeltet tisztes haszonnal, hanem egész példátartást állított össze a „hátrányos helyzet” hatalmat irritáló, s a polgárokat adakozásra készítő eseteiből. „A közlekedés fejlődésének áldozatai”, „az ipari fejlődés áldozatai”, „a haditechnika haladásának kárvallottjai” — címeké szerint rendszerezett és számba veti száz meg száz koldust foglalkoztat és tart készenlétben hivatkozási alapként arra az eshetőségre, ha a hatalmasok nem vennék komolyan kívánságait.

Vele akaszt tengelyt Maxi és rajta veszt. Igaz, csak két menetben. Az elsőben az „örömszülök csak felbújtók, a főszereplő a nő állhatatlansága, mint annyi vagány- és betyárrománban. Csakhogy Sándor Pál Maxiját nem egyszerűen nagy természete viszi bajba, sokkal inkább rendszeressége, tisztos polgári szokásai, melyeket még menekülése közben sem ad fel. Nála a csütörtök — történéjké bármilyen is, a „szép-lányoké”, (mint ahogyan a péntek nyilván a fodrászé, a szombat pedig a gőzfürdőé). A „lányok” épp e pedantériára számítva hívják ki a „végzetes” csütörtökön a bordélyba a rendőrséget, s Maxi horogra kerül.

KISZABADULÁSA UTÁN, a második menetben már nincs más reménye (bandáját veszni hagyta), mint a rendőrfőnök barátságára. Apósa azonban alaposan fölétromfol: a Maxi letartóztatásától idegenkedő Tigris Brownt a koldusok vörös transzparenss felvonulatának lehetőségével rémíti meg. Az üzlet gyorsan nyelbeütik. Maxit lecsukják, a koldusok pedig parancsot kapnak, vonuljanak be rendezetten a börtönbe (talán a koronázási ünnepségek végéig, talán a következő nyugdíj- és családpótlék-rendezéséig).

Bicska Maxit ugyan halálra ítélik, de mégsem akasztják fel. Éspedig még csak nem is azért, mert nem akarnak „mártírt csinálni” belőle. Ennek a Bicska Maxinak az élete aligha válna az esetleges jövőjének legendájává, amely később fejfájást okozhatna a hatalomnak. Az ok profánabb: kivégzése a koronázási ünnepséggel veszélyesen konkuráló látványosságot jelentene, elcsábítaná a nézők jó részét, tompítaná a koronázás fényét. A hatalom tehát kegyet gyakorol. Nagyon erősnek kell lennie, ha ezt ilyen jelentéktelen kényelmi okból is megteheti. De hát mitől ilyen erős? Hisz rendőrei megvesztegethetők, gyávák és ostobák, rendőrfőnöke pedig korruptabb, mint Bicska Maxi és

„Semmi, semmi. Semmit se akartam mondani. Még a végén megégetem a számát.”
Kern András, ifj. Kőmives Sándor, Egri Kati

„Maxi meg én úgy éltünk, mint a gerlek, Szíve enyém, ezt főlem el se vennék.”
Takács Katalin, Kern András, Egri Kati

Peacock együttvéve! Ennek az erőszakszervezetnek még a börtönárcsai is (remek rendezői ötlet) végtelenül hajlékonyak, engedelmesen alakulnak át színfallá, kazettás mennyezeté, szecessziós ívelésű bordélykapuvá, cirkuszi vadállatkifutóvá. Igaz, mindig rácsok maradnak, de olyan rácsok, melyeket többnyire könnyebb kikerülni, mint beléjük ütközni. Egy engedékeny hatalom rugalmas rácsai. Mi teszi hát e hatalmat oly erőssé, hogy engedelmelet lehessen? Az, hogy ellenkező valahol egy lényegű vele. Hogy Bicska Maxi és Peacock életmódjukban, értékeikben, bandáikhoz és koldusaikhoz való viszonyukban ugyanúgy polgárok, mint a rendőrfőnök, hogy akár ők is gyakorolhatnák a hatalmat

helyette, s minden bizonnyal hozzá hasonlóan gyakorolnák. Hogy nem népképviselő, csak „népképviselő”, s épp ezért nem kell, hogy egy „rendőrialam vastörvényei törjék őket kerébe”, elég, ha zsebre vágják őket.

Sándor Pál Koldusoperája a zsebre vágott periféfiá kesernyős gúnyrajza. Magunk se tudjuk, szomorkodjunk-e, vagy nevéssünk zárójelenet, a koldusok és a banditák Bicska Maxi vezényelte háladozó himnuszán, s azon az odaadó, alázatos megrökönyödésen, amellyel a „szegények szegényei” himnuszuknak a rend hangszórói által sokszorososan felerősített, rájuk visszadübbögő hangjait hallgatják.

Greskovits Béla

ÉT-REND

Csehszlovák karikatúrák

Edward Albee két egyfelvonásosát láttuk Szolnokon a Szobaszínházban. „Az amerikai álom” című színdarabot idén játsszák először Magyarországon. Ez leányegében az elemzés kulcsát adja, hiszen a mű a mai amerikai átlagcsalád groteszk rajza.

A darabban minden tipikus: Mami és Papi, a középkorú házaspár, akik szeretnék a Nagymamát öregek otthonába dugni, Mrs. Barker, aki amellet, hogy a Nőegylet elnöke, még a Felelős Polgárok Akcióbizottságának és a Legriadókat Pártoló Nőbizottságának is tagja, és a Fia-talemberről — „töröltsémettségű, köznégy-gati farmerfiú típus”, „Nemes arcú, egyenes orr, tiszta tekintet, széles mosoly...” — akárcsak Reagan elnök hollywoodi filmjeinek öles plakátjain. Sajnos — szerencsére? — csak egy valami nem tipikus: az, hogy Magyarországon általános ismert lenne a modern polgári család életmódja. Bár...

Civilizáltabb értelmiségi körökben nálunk is előfordul, hogy a feleslegessé vált nagymamát szociális otthonba küldik szerető gyermekkel. És bizonyonnyal nem egy család akad, akire ráillenek Albee szavai: „Ebben a házban mindenki csak a saját érdekeivel törődik.”

A széteső kapcsolatokat el-leplezik a semmitmondó, felszínes párbeszédek. A szereplők maguk sem veszik észre, micsoda förtelmes közhelyeket mondanak egymásnak, mennyire üres szövegek meg-szokott udvariasságok. Ez — nem egyszer mi is felületesen elsiklunk e mondatok felett. (Hiszen ez csak egy abszurd vígjáték!) „Nem kell olyan nagy dolgot csinálni be-

lőle, drágám.” — ahogy Mrs. Barker mondaná.

„Az amerikai álom” átlag-polgárai közötti viszonyokat egyedül a pénz határozza meg: Mami pénzért ment feleségül Papihoz, Nagymamától is meg lehet szabadulni, csak pénz kell hozzá, sőt pénzért még „gyermekáldomás” is kapható, a gyermek azonban meghal. Mami és Papi pedig elvárják, hogy orvosolják a panaszukat, „hiszen pénz is adott érte, és egyáltalán”. A munkát kereső Fia-talembert, aki „pénzért jóformán mindenre hajlandó”, épp jőkor toppan be ebbe a kedves kis családi fészekbe. Úgy hiszem, ars poeticája százasunk nem egy fiatal teremtésére illik: „Nincsenek érzelmeim. Kiszípolozták, darabokra szaggatták, kizsigerelték. Csak ennyi maradt belő-

„Hagyom, hogy szeressenek”

Albee két egyfelvonásosa Szolnokon

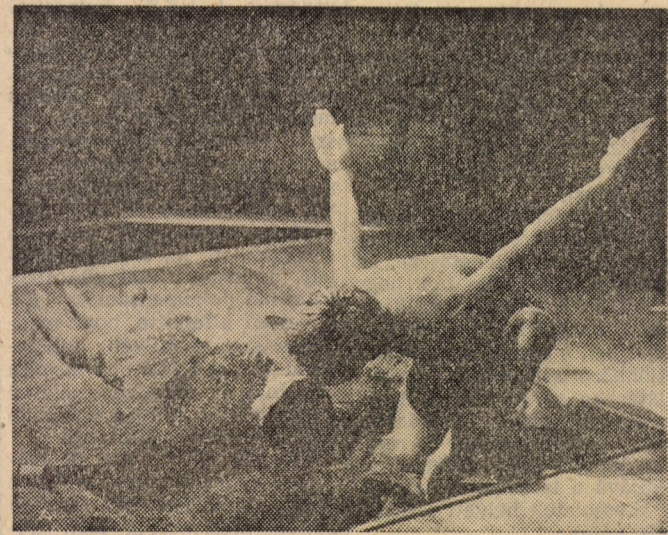
hözám kötődjenek.” És azt is hagyja, hogy ráoktrojálják az engedelmes gyermek szerepét. Vajon hányan sodródnak így, céltalanul, érzelmileg kizsáradva, a véletlenre bízva magukat?

Node, félre a komoly gondolatokkal. „Végtere is ez vigjáték, és semmi értelme, hogy mélyebre menjünk a dolgokban. Nem, egyáltalán semmi értelme.”

Albee nem pesszimista. Akad egy hőse, aki nem tö-

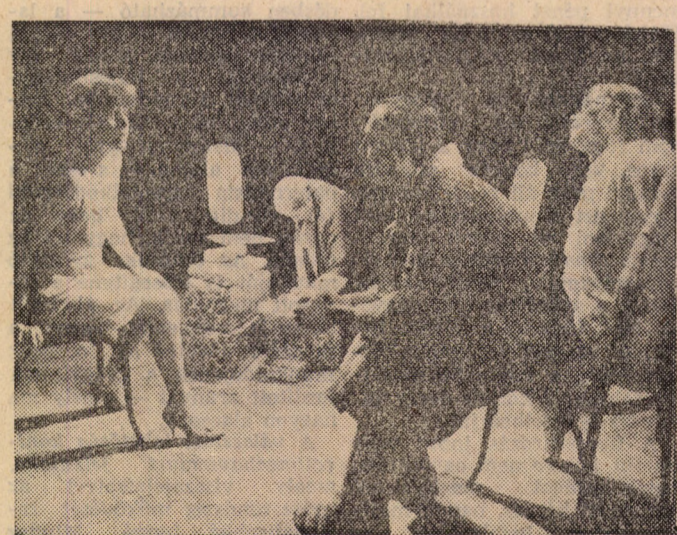
Nagymama. Tehát azt a belyeget sem süthetjük-e „derűs” komédiára, hogy az optimizmus netovábbja.

Koós Olga alakítása a legjobb (Nagymama) — bár meg kell hagyni, hogy az ő szerepe adja a legtöbb lehetőséget a játékokra. Szeretreméltó, vidám, karakán és határozott, akárcsak egy XX. századi amazon. Falvy Klári, Orbán Tibor és György Franciska hitelesen adják elő szerepét, megteremtve a megfelelő han-

lem, a testem, az arcom. Azt használom, amim van — hagyom, hogy szeressenek... Beleilleszkedem a környezetembe, hiszen tudva tudok mindent, de semmihez nem kötődöm — eltűnök, hogy

rődik bele ebbe az életformába. Kitér, elmenekül, más-kepp próbál élni. De ez a lázadó nem a jövő számára ígértes ifjúság képviselője, hanem a múltból itt maradt, „még jó évszázadból” való

gulatot. Nagy Gábor Fia-talembere kisportolt, szálfatermetű, jó vágású, kedves fíkö — igazi „amerikai álom”. Kár, hogy nem sok lehetősége adódik színészi tehetség csillogtatására.

filmszínészként karriert fustson be Hollywoodban. Semmihez nemértését bizonyítja, ahogy hamis, túlzó pátosszal a Nagymamó szemébe vágja a mondókáját („Öhm... Elnézést nagyság, itt nekem... itt

van egy mondatom.” — da-dogja, majd: „Én vagyok a Halál Angyala! És most... öhm... Eljöttem érte!”)

Nagymamó meghal, a szín-el-sötétül. A darabnak vége. De benne halkan berzenkedik valami névtelen hiányérzet. Mert nem jött létre a találkozás. Kinek a találkozása? A drámaíróé és a miénk. A színészé és a miénk. Albee lerántja a csillogó-villogó látszatrúhát az amerikai valóságról, pórén állítva elénk ezt az illúziótlan, ernyedt, önmagát tengődve fenntartó világot. De Albee mégis hisz. Hisz abban, hogy bevonhatók vagyunk hol morbid, hol mosolyogató játékaiba. Cinkosan kikkacsint a nézőkre, keresve bennünk a megértés felvillanó szikráját, akárcsak a Nagymama a Fia-talembert.

A színészek is ezt teszik. Hiszen a díszlet ezt a célt szolgálja: a négyzet alakú emelvényt körbeüli a közönység, a művészek karnyújtásnyira vannak tőlünk, s amikor a Nagymama véletlenül (véletlenül?) leejt egy skatulyát, csak föl kellene állnunk, hogy visszaadhatjuk neki. De nem tesszük meg.

Miért nem? Nem él eléggé bennünk a kapcsolatteremtés készsége? Visszatart a megszokás, hogy különálló dolgok a színész — ott a színpadon, és mi — itt a nézőtéri. Né-tán a színészek sem tudnak kiszabadulni a színpad megszokott „falai” közül? Avagy nem érint minket elég mélyen Albee érzelmi és gondolatvilága? Túlságosan amerikai? Túlságosan idegen?

Mindez lehetséges. Az azonban bizonyos, hogy a feloldó katarzis ezúttal elmaradt.

Dukász Anna

Munka, élmény és tánc a busz körül

„Bemutatkozók” a tánckar

Nagyon kevesen tudják az egyelőre, hogy mi is folyik a 113/a teremben. Létünk csak úgy jut a külvilág tudomására, hogy innen szűrődnek ki azok a „zajok”, amelyek zavarják a klub programjait. (Persze ez nézőpont kérdése, hiszen a free-jazzre is nehéz eszárást táncolni.) Néha-néha azért arra vetődik egy-egy elvezet jazz-rajongó, és jóindulatú elnézéssel figyeli, amint 40-50 izzadt ember strapál magát a teremben. Felmerül benne a kérdés: vajon mit csinálnak ezek itt, és miért?!

Ime elmondjuk: Akik nem járatosak néptáncberkekben, azok nem tudhatják, hogy a hetvenes évek elején beindult táncmozgalom az amatőr együtteseket is új utak keresésére indította. Ez az új irányzat, amely az eredeti népzene és néptánc elemeit használja fel — a szinpadánál is — megfosztva azokról a sallangokról, amelyeket a „revünéptánc” korszak aggatott rá. Ezeket az elveket vallja az ismertebbek közül a Bartók Táncegyüttes, valamint legújabbban az Állami Népi Együttes is. Az „új” persze nem általánosan elfogadott. E dolgokról jelenleg is sok vita folyik szakmai körökben.

A mi csoportunk három éve csatlakozott e kezdeményezéshez. Ez a stílusváltás nem ment zökkenőmentesen, nagy segítséget nyújtott, hogy ez év elejétől az ANE két fiatal táncosa, Hortobágyi Gyöngyvér és Lévai Péter lett az együttes szakmai irányítója.

Ettől az időtől kezdve hente kétszer-háromszor kemény négyórás próbákat tartottunk, amelyek célja az eredeti néptáncanyagok elsajátítása és állóképesség szerzése volt. Munkánkat a nyár folyamán kamatoztathattuk, mivel július 1–18-ig Olaszországban két fesztiválon vettünk részt az UNESCO szervezésében.

Az első Coriban tartották, és a „Festival della Collina”, a „Dombok fesztiválja” nevet viselte. Ez a helység Rómától kb. 60 km-re délre fekvő, jellegzetes, hegy tetejére épült régi városka. Itt és a környező városokban szinte minden nap felléptünk a Puerto Rico-i Állami Balettel közös műsorban. A fesztivál résztvevői meglehetősen egzotikus vidékekről érkeztek, Mexikóból, Szenegálból, Puerto Ricóból, a Fülöp-szigetektől, Portugáliából.

Műsorunk mindenütt nagy sikert aratott, a siker szerepe örömeinket még az is fokozta, hogy csodálatos helyeken léphettünk fel.

Sperlougában, ezen a tengerpart üdülőhelyen, egész napos fürdés, napozás után adtunk műsort egy olyan szinpadon, amelyet közvetlenül a tengerparton helyeztek el. Szépen erősebb rendőri kíséretünk volt, mint egy általában. A buszunkat elől hátul biztosító rendőrautók fogadtatásunk helyéig kísérték, ahol a rendőrok egy része tapintatosan és villámgyorsan átvedlett pincérré, másik része pedig az épületet kívülről biztosította. Persze meg kell je-

gyeznünk, hogy a város tele volt mindenféle „Vörös Brigádok” reklámmal.

A késő esti fellépések után mindenütt a helyi polgármester adott fogadást a fellépők tisztelőire. Ezek a programok rendszerint hajnalig húzódtak, ami nagyban segítette gyors alkalmazkodásunkat a mediterrán életvitelhez. A délutánt mi is békés szundikálással töltöttük, erőt gyűjtve az este nyolc órák „kezdődő” napra.

A második fesztiválra együtt utaztak a részt vevő országok

táncosai az észak-olasz kisvárosba, Tarcentóba. Itt tartották a „Festival del Cuori”-t, a „Szívek Fesztiválját”. A környéknek van egy szomorú „nevezetessége”. Itt volt az 1976-os földrengés központja. A városban még ma is sok helyen láthatók megdöbbentő nyomai. A fesztivál végén még maradt időnk egy rövid velencei városnézésre is.

A rendezvények azonban nemcsak fellépésekből álltak, hanem ún. menettáncokból is. A legemlékezetesebb Coriban volt, ahol a város utcáin kb. három km hosszan étellel, itallal, gyümölcssel megrakott asztallokkal fogadták a helyi lakosok a felvonuló táncosokat. Illetlenség lett volna visszautasítani őket. Derekasan végigéltük, -ittuk, -táncoltuk magunkat a városban. (A kondíció diadala volt.)

Olaszországból hazatérve nem lazihattunk, mivel hat nap elteltevel az NSZK-beli Neustadt in Holsteinben a 18. európai népviseleti fesztiválra voltunk hivatalosak. A fesztivál rangjára jellemző, hogy Carstensnek, az NSZK elnökének a zárszavával ért véget. Az itt résztvevők nagyrészt hazai és más nyugat-európai országokból érkezett csoportok alkották.

Sajnos, a mindennapos eső és a hideg idő sokat rontott a szabadtérre tervezett programok hangulatán. Ennek ellenére nagy élmény volt az egyik szabad napon a hamburgi kikötő bejárása hajóval. A neustadti fesztiválon már szerepelt az együttes három évvel ezelőtől, az akkori jó szereplés nyomán kapta az ismételt meghívást, amelyet — ha a rendezők búcsúszavának hinni lehet — három év múlva újabb követ.

Az NSZK út után kapták meg az együttes tagjai a négyhetes nyári „szabadságot”.

Szeptember közepén már Lengyelországban a nemzetközi egyetemi folklorfesztiválon kellett volna szerepelnünk. Ez a fesztivál az előzőekkel ellentétben versenyfesztivál volt, az eredményes részvétel tehát szakmai szempontból is figyelemre méltó eredmény lett volna.

Ez esemény komolysághoz illően készültünk, szeptember első két hetében tíz nagy intenzitási próbát tartottunk. A felkészülés nemcsak — szakmai jellegű volt, a ruhák mosása, vasalása, javítása lányaink éjszakai programját alkotta.

Ezek után természetesen derült égből jött a „jó hír”: az út megíúsult, mivel az egyetem busza nem volt olyan állapotban, hogy ezt a külföldi utat vállalni tudta volna. Csak azt nem értettük, hogy az együttes tagjai miért csak pár órával az

indulás előtt tudhatták meg ezt, amikor már egy lengyelországi útra kellően felkészülve (dohány, szesz, kaja) nem kevés pénzt „fektettek” az útból? A buszt már áprilisban lefoglaltuk erre az alkalomra, tehát volt idő rendbehozni!

Nem is beszélve arról, hogy a külügyminisztérium — a lengyel eseményekre tekintettel — érdeklődött a lengyel hatóságoknál, ahonnan azt az információt kapta, miszerint a kommunista ifjúsági szervezet rendezi a fesztivált. Csak ezután küldte el a részvétel mellett döntő javaslatát az egyetemhez.

A fesztiválon nem részt venni, ezek után az egyetem politikai tekintélyének lejárását is jelentette.

Mint későbbi visszajelzések-ből megtudtuk, a lengyelek sajnálkoztak a „kár”, hogy ilyen kicsiny nehézségek (cigaretta- és szeszhány) visszaretentettek minket a részvételtől. (A busz elromlását, mint indokot, természetesen nem hitték el.)

A kultúrosztály hozzáállása sem volt előbbrevívó abban az ügyben, hogy valamilyen módon ki tudjunk utazni. Különbösen is eléget kéjtattunk — mondták volt.

Mind az olasz, mind az NSZK út kiadásait 90%-ban saját zsebünkből fizettük, az ügyintézés is mi bonyolítottuk le. A kultúrosztály érvelésének középpontjában az állt, hogy az együttes nem kifizetendő nekik. Úgy tűnik, a közművelődésnek másfajta mércéje alakult ki itt — a forinttal mért tömegkultúra.

Együttesünk jelenleg — szakmai rangját tekintve — az országos középmezőnyhöz (2500 együttes, közül az első 50-be) tartozik: arany III. minősítéssel rendelkezik. Közlebbi terveink között szerepel a jövő év tavaszán megrendezésű egyetemi folklorfesztiválon az arany II. minősítés megszerzése. Célul tűztük ki az eddigi viszonylag kevés számú hazai fellépésünk gyarapítását.

A végzett munka, a tagok hozzáállása a biztosítéka annak, hogy jelentősen javuljon szakmai rangunk a nem is olyan távoli jövőben.

Kár, hogy lelkesedésünket ilyen előbb említett problémák lankasztathatják.

Reméljük, hogy az egyetemi vezetés fajsúlyának megfelelően méri az együttes munkáját, és akkor a kultúrosztály is örömmel tapasztalhatja majd, hogy forinttal mért értékrendszereben is előbbre kerül az együttes.

A tánckar nevében:
Varga Péter

A cikkben szereplő vitatható megjegyzésekre való reagálásnak helyt ad a szerkesztőség

Határozat

20-án, pénteken délután és este, a Balázs Béla Stúdió filmjeiből nézhetünk meg egy sokóra való az I-es előadókban. A válogatás a Stúdió tevékenységének sokszínűségét akarja bemutatni, így ez, sajnos azzal járt, hogy erősen eltérő művészi színvonalú és témájú filmek eklektikus egyvelegét láttuk. Messze kimagaslott viszont a főfilmeként vetített Határozat, Ember Judit és Gazdag Gyula munkája. (Az 1972-ben készült film már két évvel ezelőtől, TNGY-félszítés keretében látható volt — mint később kiderült, az országban az első között — egyetemünkön, igaz, hogy akkor jóval kisebb közönség előtt.)

Mi az, amit a film mondhat a ma egyetemistáinak, a jövő értelmiségének? Kézenfekvő tanulság, hogy a javítás, a változás, az előrelépés ügyéért harcra szállónak elkeseredett küzdelmet kell vívniuk a „begyöppedett fejű maradiakkal”. Ez utóbbiak, általában, szintén a közösség nevében és az elért eredmények védelmezőjeként lépnek fel, sőt ez többnyire nem ravausz alakoskodás, hanem őszinte, belső meggyőződés. A harc a két tábor között általában folyik, gyakran kiérett, méltatlan eszközökkel. Ha azt akarjuk, hogy az emberiség (ország, gyár, csoport, stb.) ügye valóban előre lépjen, kiderüljön, hogy ki mennyiben és mennyire képviseli a haladást és ugyanakkor az elért eredmények és értékek megőrzésének ügyét, elégedhetetlen, hogy az egyes érdekek, vélemények és elképzelések megfogalmazódhassanak,

és nyílt küzdelemben, az övön aluli ütések és a „csak azért is” éreket mellőzve megküzdhessenek egymással.

Van más tanulsága is a filmnek. A létező demokratikus fórumokat (a filmben a tsz-kögyűlés) fel kell használni arra, hogy élve a jogokkal, felelősen véleményt nyilvánítsunk. A filmet különösen érdekessé teszi az a mozzanat, hogy míg olyan jellegű valósfelvetésről dojták, (Az 1972-ben készült film már két évvel ezelőtől, TNGY-félszítés keretében látható volt — mint később kiderült, az országban az első között — egyetemünkön, igaz, hogy akkor jóval kisebb közönség előtt.)

Biztató, hogy egyetemünk hallgatói, akik megnézték a filmet, illetve utána ott voltak a beszélgetésen mind az azal érzéssel mentek haza, hogy ők is a határozat ellen szabadtárrolna. Úgy legyen!

Györbíró Károly

Társelnök Willy Brandt

A világgazdasági kapcsolatok új rendjéért

Nemzetközi konferencia az Akadémián

1981. november 11–14. között Budapesten került sor a fejlődő országok problémáit kutató európai intézkedéseket támogató European Association of Development Intituts (EADI) nemzetközi konferenciájára. A társaság munkájának nemzetközileg elismert aktív résztvevője az MTA Világgazdasági Kutató Intézete, mely a konferenciát rendezte.

A több száz külföldi és hazai közgazdász részvételével lebonyolított konferencia elnöke Dr. Bográr József professzor, az MTA Világgazdasági Kutató Intézetének igazgatója volt. A rendezvény társelnöke Willy Brandt volt, aki nagy érdeklődéssel fogadott előadást tartott a világ fejlődésének néhány globális problémájáról. Részt vett és előadást tartott a konferencián Amir Jamal, tanzániai pénzügyminiszter is.

A négy napon át tartó konferencia előadásorozatának középpontjában a harmadik világ sorsa, a nemzetközi gazdasági kapcsolatok jövője állt. A résztvevők különböző aspektusból, de közös felelősségérzettel elemezték a világgazdaság és a fejlődő országok helyzetét meghatározó tényezőket, a fejlődés tendenciáit és távlatait.

Bográr József professzor előadásában rámutatott arra, hogy a fegyverkezési verseny és a kelet–nyugati kooperáció hiánya olyan tényezők, melyek súlyuknál, méreteiknél és minőségükkel fogva minden lényeges gazdasági probléma megoldását befolyásolják a mai világban. A fegyverkezés az emberiség létének és fejlődése alapvető feltételeinek biztosításához szükséges eszközökből von el hatalmas összegeket. Ezzel kapcsolatban kifejtette:

„Nemcsak az döbbenetes, hogy az évi fegyverkezési kiadások már meghaladják az 500 milliárd dollárt és egyelőre „pótlólagos” fegyverkezés van kialakulóban, hanem az is, hogy — a mai nemzetközi körülmények között aligha képzelhető el, hogy kizárólag a fejlett világ fegyverkezzék, azaz a következmények áttérjenek a harmadik világba, amelyben új konfliktusok lángolnak fel;

— a gazdasági krízis — különösen a fejlett világban — újabb és újabb területekre terjed ki; — egyre növekvő fegyverkezési kiadások egyre romló (kritikus) gazdasági helyzetben igen erőteljes „indoklást” (igazolást) követelnek a nemzeti társadalmakban, ami a feszültségek további növelését és az együttműkö-

désre törekvő erők elbátortalanodását okozza; — veszélyezteti a nemzetközi gazdasági kapcsolatokat, mert azok létrejöttét és megítélését a biztonsági (katonai) szférából eredő mérlegelési rendszertől teszi függővé.” A kelet–nyugati viszony alakulásának meghatározó szerepe van a világ többi térsége gazdasági és politikai fejlődése szempontjából is. E helyzetben a békés egymás mellett élesen túlnélkülözhetetlen az együttműködés a világ problémáinak megoldásában való előrelépéshez. Leszögezte: „a harmadik világ problémáinak megértése, elemzése és megoldása együttműködést követel a tudományos kutatásban is. Új kutatási módszerekre, új együttműködési formákra és a politikai átvétel cselekvési rendszerek kidolgozására van szükség.”

Nagy várakozás előzte meg Willy Brandt előadását. A Szocialista Internacionálé elnöke a fejlődő országok problémáit kutatásának aktív résztvevője. Az általa vezetett bizottság jelentése a harmadik világ gondjainak átfogó feltérképezése. Willy Brandt előadása első részében a világban tapasztalt feszültségről beszélt. E feszültségek megakadályozzák, hogy a fejlődő országok részesedjenek a Föld azon javaitól, melyekre joggal tarthatnak igényt. Hangsúlyozta, hogy

súlyosodnak azok a problémák, amelyeket minden országnak meg kell oldania függetlenül sajátosan nemzeti gondjaitól, függetlenül politikai vagy társadalmi rendszerétől, függetlenül attól, hogy melyik tömbhöz tartozik: az energiától az ökológiától, a népesedéstől a robbanás megfékezéséig, az éhezésmegszüntetésig, a hatások fegyverkezéstől a munkahelyek áttepítéséig, a mikroelektronikától a lassan kórvonalzó új tudományos eigondoláskig terjed e nagy kérdések íve.

Beszéliknek ezekről a problémákról Bostonban vagy Moszkvában, Rióban vagy Bombayben, Bécsben vagy Budapesten, mindenütt vannak emberek, akik felismerik, hogy e gondok az egész emberiséget érintik.” E problémák globális jellegéből az ország és népek kölcsönös függősége következik.

A fejlődés kérdéseinek világméretű és regionális megközelítéséről mondta: „Átfogó problémák átfogó megoldást kívánnak: az interdependenciát fokozó gondok közös or-

voslást sürgetnek. Ezzel nem vonom kétségbe a feladatok regionalizálhatóságát. Ellenkezőleg, sok esetben ez az egyetlen járható út, még akkor is, ha még oly nehéz nemzetközi megállapodásokat tétó alá hozni és a transznacionális intézményekben a közös érdekeket érvényre juttatni.

Az erőpolitika képtelen a célok, feladatok „körzetesítésére”, ez csak a kölcsönös egymásra figyelés és az érdekek kiegyenlítésének a szellemében valósulhat meg. A tisztán nemzeti megoldások az említett területeken egyre kevésbé vezetnek eredményre”.

A világgazdasági résztvevők kölcsönösen egymásra utaltak. „Tudjuk, hogy a fejlett ipari országok gazdasága a Délről származó nyersanyagok nélkül összeomlana, tudjuk, hogy a harmadik világ Eszak együttműködése nélkül még többet éhneze és nyomorogná.” Brandt összefoglalta véleményét a nemrég megtartott cancuni Észak–Dél értekezletéről, melyet mérsékelt pozitívnak minősített. Kétségtelen realizmus jelent, hogy szélsőséges állásfoglalások nem zavarták Cancunban a tárgyalási készséget. Legalább az alapelvekben

sikerült haladást elérni a rendkívül sürögő világlelmezési probléma és a világméretű energiastratégia terén, mely magában foglalja a fejlődő országok-beli energiaterveket megvalósításának finanszírozását. Számos fejlődő ország a pénzügyi csőd problémáit vagy afelelő halad — e problémák orvoslásához Cancunban nem sikerült hozzájárulni, s nem jutottak közelebb a nemzetközi gazdasági szervezettek reformjához sem.

Brandt a kelet–nyugati kapcsolatok javítását a világgazdasági kapcsolatok fejlődésének dimenziójába helyezte. „Ha a kelet–nyugati eszmecsere eredményre vezetnek — olyan eredményekre, amelyeket kiegészítene és megszilárdítana egy európai leszerelési konferencia, akkor ez a fejlesztési politikára előnyös hatást fejtené ki” — mondotta.

Előadása befejező részében Brandt rámutatott arra, hogy az érdekelletteléskompitánson alapuló enyhülési politika a béke biztosításának eszköze. A feszültségek csökkentése teremtheti meg a globális problémák megoldásának feltételeit.

Amir Jamal, Tanzánia pénzügyminisztere előadásában a fejlett és a fejlődő világ kapcsolatait az utóbbiak szemzőgéből világította meg. Kifej-

tette, hogy a világ térképét az elmúlt negyedszázadban azok a határvonalak formálták, amelyeket az imperialista és gyarmatosító uralom húzott meg az előző alapján. Különösen szembetűnő ez Afrikában. Az afrikai országokban megvalósuló fejlődési modellekre rányomja bélyegét a gyarmati múlt öröksége. Ezután arról beszélt, hogy a fejlődő világnak — szerinte — „meg kell küzdenie a felbomló világkereskedelmi és pénzügyi rendszerrel.” Északon található felhalmozott tőke, a technika és ezek kölcsönhatása. Földünk déli részén ezek hiányoznak és a nemzetközi kereskedelemben Délnek el kell fogadnia Észak árait, feltételeit. Ezért Jamal szerint nem helyénvaló ezt kölcsönös függésnek nevezni. A jelenlegi világgazdasági helyzet sürgető tanulságairól mondta: „Bármilyen szintre jutottak is mostanáig a világ különböző államaiban, kétségtelen, hogy

az egész fejlődési folyamat immár a történelem keresztútjához érkezett. Az egyenlőtlenségek minden korábbi méreteket meghaladnak, egyfelől a szükséges importköltségek — beleértve az olaj árat —, másfelől az exportált nyersanyagok csökkenő értéke miatt. De nincs mód arra, hogy a fejlődő országok kivájljanak a világgazdasági rendszerből. A harmadik világháború következményeit feléltetésig volna fontolgatni. Nem maradt tehát más hátra, mint hogy a fő iparosodott nemzetek képesek-e megoldást találni.

A fejlett országok nem fordulhatnak befelé, azon egyszerű oknál fogva, mert gazdasági és pénzügyi jólétük előzményei túllépik határait, sok szegény országig terjednek.”

Beszédének alapvető motívuma a felelősségteljes, kölcsönösen előnyös együttműködés szükséges szerepe a bizonyítás volt. A jövő céljait megfogalmazva

„Európa történelmi feladatáról szólt: „A cél az egyenlőtlenség kapcsolatok megszüntetése, s Európa történelmi feladata, hogy megragadja a kezdeményezést az ezt szolgáló mindent átfogó környezet létrehozására, nem utolsósorban önön bekéje és haladása érdekében.”

Egyetlen Földünk van — jövője közös ügyünk. Együtt kell dolgoznunk érte!

Az EADI konferenciája jelentőségében is nemzetközi esemény volt. Hozzájárult hazánk nemzetközi tekintélyének és közgazdasági kutatásunk hírnevének gyarapításához.

Dr. Körösi István

Gólya(?)bál

Még mielőtt bárki is a fejéhez kaphatna, azzal, hogy „hogyan lehet azt mondani a bálról hogy...”, szeretném megjegyezni, hogy minden ilyen vélemény nagyon szubjektív. Elsősorban az egyénen múlik, hogy hogy érzi magát, bár nem árt, ha a körülmények is kedvezőek. Sajnos, erről nem sok jót lehet mondani ezúttal.

A programok mindenki számára ismertek, most inkább a hatások érdekesek. Az első műsor szám mindjárt a kapuban kezdődött örült tülekedés és kisebb verekedések formájában. A külső szemlélő akár azt hihette, hogy ingyen bánant osztanak, de lehet, hogy el sem tudta képzelni, mi lehet ott. Pedig a dolog roppant egyszerű: némelyek jegy nélkül akartak bemenni, és még csak nem is biztos, hogy reménytelenül. Különbözők is lehetne magyarázni a sok „nyomdafestéket nem tűrő” öltözetet, holott a belépőn célozhattak valami „megfelelő” öltözetfelére. Persze, így egy szót sem lehet szólni, mert ez csak azokra vonatkozott, akik megvették a jegyet.

A következő programnak leginkább a „ki tud tovább állni... a ruhátár előtt” címet adhatnánk. A rekord kihívás másfél óra volt. Voltak még más erőpróbák is, például bejuttatni a filmre, (ami nagyon jó volt), vagy levét venni a Neoprimitív koncerten (amiről a vélemények nagyon szélsőségesek ugyan, de a tapsvihar azért nem maradt el).

Kisebbségi elkeseredés kísértéte Sándor György műsorát, amire az is hozzájárult, hogy lényegesen kevesebb néző volt. Sokan panaszkodtak, hogy a meghirdetett kezdés után 6-8 perccel már csak zárt ajtókat találtak. Nem tudom, ugyan mennyi volt pontosan az a 6 perc, de 10-15 percet nyugodtan lehetett volna kézni a körülményekre való tekintettel. (Ezt egyébként a színházak is megteszik minden tekintet nélkül.) Az viszont érthető, hogy előadás közben nem lehetett csak úgy erre-arra csatangolni.

Az Old Boys-szal és a díscóval általában elégedett volt a közönség, bár a díscó szimán el lehetett volna száznak is adni. A kaszinó egész jól bevált, bár időnként magasra csaptak a kedélyek.

A svédasztal kevesek kiváltsága volt csupán, de ezért a kiváltságért keményen meg kellett küzdeni. A bejuttatáshoz ésszerű, kitartás és pofátlanság volt a legfőbb feltétel a megfelelő jegyen kívül. Egy darabig csak a bari-kádion átmászva lehetett bejutni, az „alkalomhoz illő öltözet” komolyan vedő lányok nagy felháborodására. Ráadásul hiába végeztek az elsős klubosok elismerésre méltó munkát az ételek és a teríték elkészítésével, plakátok tömegeinek kiragasztásával, nagyon sokan nem vetik észre, hogy a második szintre is fel lehetett menni, inkább lent dühöngtek. Az éhenkórász társaságról még annyit, hogy gyanúsan kevés első volt közöttük...

Ami a közállapotokat illeti, az katasztrófális volt. Néhány óra alatt szemét, kifolyt sőr, összetört üvegek borították mindent. Csak azt csodálom, hogy guberalókat nem láttam sehol, bár külső után ítéve sokan megfeleltek volna ennek a hivatásnak. A másik, hogy irdatlan tömeg volt. Az aulát és a kieső folyosókat kivéve alig lehetett közlekedni, bár tulajdonképpen ennek is volt némi hangulati hatása. Csak az a baj, hogy két „Üdvözljük a gólyákat” transzparenst és a gólyaeskü kiállítását sem mutatta, hogy ez egy úgynevezett gólyabál volt. Még gólyát sem kaptunk!

Zágonyi Lajos

A VILÁG...

A Világ fogfájása vagyunk, borogathatják rakásra! És hiába húznák ki a szuvaszt; a helye csak tovább sajog!

Neoprimitív nosztalgia Konc Rt.

Mi a jó a rosszban?

Lautréamont: Maldoror énekei

Olvasó, ki kezdedbe veszed ezt a könyvet, hagyd fel minden reménnyel, amit az emberi jósággal és könyörülettel szemben táplálsz. Ez a könyv annyira borzadályos van vele, hogy Szemethy Imre szörnyektől hemzsegtől illusztrációi úgy hatnak benne, mintha egy óvodás csoporttal illusztráltatták volna de Sade „Juliette”-jét.

De ugyanennyi szépséget is meglélsz e lapokon. Soha nem látott, soha nem képzelt szépet. A szürrealizmus ősatyjának legkedvesebb gyermekét tarthatod kezdedben. Ha mást nem sugallna e könyv, fantasztikus szépsége márkakor is a világirodalom legnagyobbjai közé emelte volna huszonkét éves szerzőjét.

Számomra azonban mást jelent a „Maldoror”. Antihőse, mintha mentes volna azoktól a kötelekektől, melyek mindannyunkat lebélyéznak. Ki ez a Sátán? Más boldogynőtt talán fel? Számára semmit nem jelent az emberek rosszszállása, megvetése, fenyegetése?

De hisz magát az Istent is hol bordélyházban lesi meg Maldoror, hol pedig saját te-

remtményei — különféle állatok — gyűlázák a részen fetregő Teremtőt. Így ha valakire igaz, akkor Maldororra az: Nem fél ő se Istentől, se embertől.

Hát te, kedves Olvasó? (A múlt héten még látták feltűnni a könyvet az Irók Könyvesboltjában; két márkos férfi eladó tartotta, mert bőszen rügkapált — Bajomi László Endre karcolt ugyanis utószót a hátra.)

Szummer Csaba

RÖZGHALDASZ

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem lapja
Felelős szerkesztő: FARKASINSZKYNE HALAY EDIT
Szerkesztőség: 1093 Budapest IX., Dimitrov tér 8.
Telefon: 174-548
Kiadó: Hirtlapkiadó Vállalat
Budapest VIII., Blaha Lujza tér 3.
Felelős kiadó: TILL IMRE
igazgató
81-5276. Szikra Lapnyomda, Budapest
Felelős vezető: CSÖNDES ZOLTÁN vezérigazgató

Elynyertük a tróféát

Szép volt, fiúk!

A magyar labdarúgó-válogatott szép sikert ért el csoportelsőséggel. Mellette meg kell említenünk egy másik válogatotat is, mely ha nem is oly nagy, de mégiscsak jelentős nemzetközi sikert tudhat magáénak. Egyetemünk „aranylábú” fiáról van szó. De kezdjük az elején. Egyetemünk KISZ-bizottsága nagy fába vágta a fejszéjét. Elhatároztuk, hogy ez év októberében valami olyasmit csinálunk, amire még nem volt precedens intézményünk életében. Egy nemzetközi kispályás labdarúgó torna rendezésére vállalkoztunk. Nehézségeink ellenére, hosszadalmas utánjárás eredményeként sikerült megteremteni a torna színvonalas megrendezéséhez a feltételeket.

Oktober 29-én végül is fogadhattuk NDK-beli és finn testvéregyetemünk labdarúgóit. A torna további résztvevői a kereskedelmi jellegű budapesti felsőoktatási intézmények, nevezetesen a Pénzügyi és Számviteli Főiskola, a Kereskedelmi és Vendéglátóipari Főiskola, a Kereskedelmi Főiskola, valamint egyetemünk csapatát.

Az első napon három-három együttes körmezőkést játszott egymás ellen. Csapatunk imponáló fölényrel verte mindkét ellenfelét, a Pénzügyi és Számviteli Főiskola került a Kereskedelmi Főiskola ellenében. Ezután következett a nagy döntő. A finnek alaposan ránkijesztettek, ugyanis fergeteges rohamokkal kezdtek, és a vezetést is megszerezték. A kezdeti idegeskedés után magára talált csapatunk, nem zavarta me a gyorsan kapott gól, és végül is jóiramu, küzdelmes mérkőzésen 3:1-re legyőztük ellenfelünket, és ezzel elnyertük a tróféát, melyet az FTC elnöke ajánlott fel.

A győztes csapat tagjai: Jónás Ferenc, Róvid Jenő, Pethő János, Mucsányi Tamás, Gyulás Gábor, Juhász Béla, Kajtár László, Tóth József.

De még nem volt vége a játéknak, hisz ekkor következett egy hetesrúgó verseny, melybe bárki benevezhetett. A kapuban Hajdu Lajos, a Csepel SC „portása” állt. A nagyszerű verseny győztese a Kereskedelmi és Vendéglátóipari Főiskola egyik hallgatója lett. A torna legjobb játékosa címet egy finn fiatal, a torna gólkirálya címet a Kereskedelmi Főiskola egyik játékosa nyerte.

Nekünk is kijutott a „legyek”-ből. A legjobb kapus Jónás Ferenc lett. És még mindig nincs vége a focinak. Este ugyanis a Magyarországi Norvégia a Népstadionban. Nem is hagytuk ki, hanem megteremtettük a lehetőségét annak, hogy finn és német barátaink is szemtanúi lehetnek nemzeti tizenegyük sikerének.

Élményekben gazdag, szép három napot töltöttünk együtt, függetlenül attól, hogy ki milyen helyezést ért el. A lényeg az, hogy sportoltunk, és újabb barátokat szereztünk magunknak. Az, hogy első lettünk, külön öröm számunkra. Gratulálunk a fiúknak, és hasonló folytatást várunk.

Végül, de nem utolsósorban szeretnék köszönetet mondani mindazoknak, akik erkölcsi és anyagi támogatásukkal lehetővé tették a torna megrendezését, és azoknak, akik a lebonyolításnál segítségünkre voltak.

- A torna végeredménye: 1. MKKE; 2. Finnország; 3. Pénzügyi és Számviteli Főiskola; 4. Kereskedelmi Főiskola; 5. Kereskedelmi és Vendéglátóipari Főiskola; 6. NDK.

Héra Attila

Észak-Írország

A nyarat egy AIESEC gyakorlat révén az Ir Köztársaság fővárosában Dublinban töltöttem. Itt volt alkalmam személyes tapasztalatokat szerezni arról, a napisajtóban mostanában oly sokat szereplő országról, vidékről. Az észak-ir helyzet, gondolom sokakat foglalkoztat, ezért hasznos lehet egy részletesebb áttekintés elkészítése.

Az Ir Köztársaság története bizony nem nyúlik messzire. Bár az Ir sziget már a kőkorból lakott volt (különleges épségben maradtak fenn emlékei), most csak Cromwell érdemei visszamennünk: a polgári forradalom során az angolok gyarmati sorba süllyesztették az írreket. Olyannyira, hogy ekkor vált az Ir nép anyanyelvére az angol. (Jelenleg a gael nyelvet csak elenyésző százalékban beszélik az írreknél anyanyelvűként.) 1916-ig tartott ez az alávetettség, mikor az Ir Önkéntes mozgalom, mely addig az angolok oldalán harcolt az első világháborúban, az angolok ellen fordult, és P. Pearse vezetésével és a szakszervezetek támogatásával egy új hadsereget szerveztek, melynek felkelése 1916. húsvét hétfőjén kezdődött.

Pearse kikiáltotta az Ir Szuverén Államot és ezer önkéntessel Dublint egy hétig tartották ellenőrzésük alatt. A felkelés vezetőinek lecsukásával azonban széles körű elégedetlenség, „sikerült” kiváltania a brit kormánynak. Ez az elégedetlenség az 1918-as választásokon politikai erővé vált: Sinn Féin a (Függetlenségi Párt gael neve) 105 parlamenti helyből 75-öt szerzett meg. 1919 elején ezek a képviselők megtagadták a brit parlamentet és kiadtak egy dekrétumot, mely bejelentette az Ir Köztársaság újbóli megalapítását és melyben magukat az Ir Parlament néven, önállóították. Ideiglenes kormányt neveztek ki. A brit kormány szélsőségesen elnyomó politikája, mely meg akarta semmisíteni ezt a parlamentet és az Ir Önkéntes Mozgalmat — vezetett a Függetlenségi Háborúhoz. A háborút az ideiglenes kormány irányította.

1921-ben béketárgyalások kezdődtek az Ir és brit kormány között, melyek az év végén meg egyezsével zárultak. Az egyezmény az Ir Független Államot, mint a nemzetközösség tagját nevezte meg. A harcok ekkor ezzel nem zárultak le, hiszen jelentős erők ellenkeztek az egyezményt.

De, Észak-Írország hat megyéje, melyet az angolok tartottak megszállás alatt, megmaradt az Egyesült Királyság részének. A létező határokat az Ir Köztársaság kormánya 1922-ben elfogadta mivel világhosszra vált, hogy azokon változtani nem tud. Ami itt fontos, az az, hogy

1922-ben Észak-Írország parlamentje szavazott arról, hogy Nagy-Britannia része kíván marad-

ni. Ezzel gyakorlatilag lezárult egy nagyon véres korszak, mely sok kiváló politikus és katonai halált követelte.

Észak-Írország egészen az 1960-as évek végéig viszonylag csendes maradt. A pártok a parlamentben vitatkoztak, nem volt nagyon erőteljes a parlamenten kívüli politikai aktivitás. Gazdasági fejlődés tekintetében az észak-ir terület az angliaiéval egyezett — azaz meghaladta a köztársaságét. Ez most is szembejövő: (széles utak), az infrastruktúra összehasonlíthatatlanul fejlettebb volt. A brit kormány rengeteget költött Észak-Írország fejlesztésére, egy szintre hozására.

Az ir nacionalisták kisebbségben voltak, hangjuk azonban a hatvanas évek vége felé megerősödött, de az észak-ir kormány ügyet sem vetett rájuk. 1966-ban

az IRA elkezdte tevékenységét fokozni, felrobbantották Dublint Nelson admirális szobrát. Ez az angolokat érzékenyen érintette. 1969-ben protestánsok, katolikusok otthonait támadták és dúlták föl. Majd az észak-ir kormány kérésére az angol hadseregbe bízták a nyugalom fenntartását. Ez kiváltotta az IRA tiltakozását, mely az angol hadsereg és csendőrség tagjai elleni támadások sorozatát jelentette.

1972-ben megszüntették az észak-ir parlamentet, és ezzel a brit parlament közvetlenül befolyásra tett szert Észak-Írországban. 1973-ban az észak-ir kormányt egy, a pártok képviselőiből álló vezetőség váltotta fel. 1974-ben megbukott ez a vezetőség, főleg a szélsőséges unionisták általános sztrájkja miatt. A szélsőséges unionisták az angolokhoz való feltétlen és közvetlen csatlakozás mellett foglalnak állást. A nacionalisták az angoloktól való elszakadás politikáját hirdetik. Az angol kormány tehát, az észak-ir ügyekért felelős miniszteren keresztül, közvetlen befolyással rendelkezik a hat megyében. Azt meg kell jegyezni azonban, hogy létezik egy észak-ir minisztérium, melynek; mezőgazdasági, kereskedelmi, oktatási, környezetvédelmi, pénzügyi, egészségügyi és szociális és munkügyi osztálya van. Ezek látják el a tartomány irányítását. Persze ugyanúgy működik tanácsai, közigazgatási szervezet Észak-Írországban is, ahogy Nagy-Britanniában.

A gazdasági oldala a kérdésnek hamar elintézhető:

gazdaságilag semmi haszna nem származik a brit kormánynak a hat megyéből, sőt, mint már említettünk, olyan érszeget pumpáltak az észak-ir területek fejlesztésébe, amit az Ir Köztársaság soha nem tudott volna megtenni.

Gazdaságilag értékes nyersanyagai nincsenek, ráadásul a munkanélküliség is 13 százalékos, ami a legmagasabbak között van a Közös Piac elmaradott régióit (Szicília stb.) tekintve is.

Ez lényegében a történet. Hogy most mi történik, az már bonyolultabb. Talán ott lehetne indítani, hogy

ki és mit akar: a protestánsok az Egyesült Királyság része kívánnak maradni. Ok vannak többségben. A katolikusok, az IRA és az INLA azt akarja, hogy az angol csapatok vonuljanak ki és csatlakozás az Ir Köztársasághoz a hat megyét, jöjjön végre létre a „nagy” Írország, a 32 megyés Írország.

Legelőszőr is tehát, az angol reguláris csapatokat kell kivonni. (Jelenleg körülbelül tízezer katonáról van szó.) De ez nem megy csak úgy. Hisz a protestánsok épp a minap követelték az angol kormánytól, hogy tegyen hathatós intézkedéseket védelmükre. Mert bizony ott nem babra megy a játék. Még az angolok által használt gumi- és műanyag lövedék is csak akkor nem halálos, ha végtágot talál el. De legtöbbször — furcsa! — fején találja az áldozatot, aki azonnal, vagy egy-két napon belül meghal. A tragikus az, hogy az idén csak augusztusban hét gyerek halt meg a gumilövedék találától. Viszont az IRA valódi lövedékekkel lő. Igaz, főleg nem polgári lakosokat, de azok is halnak meg szépszámmal. Úgyhogy igazán nincs mit egymás szemére vetniük. (Sajnos itthon is csak az IRA gyilkosságairól esik szó.)

Mik is voltak a zavargások idején kirobbantó okai? A hatvanas évek végén Londonderry volt a célpont, a legsúlyosabb harcok ott voltak. Most Belfastban a legkritikusabb a helyzet, de arról a következő cikkben esik majd szó. Szóval az egész talán ott kezdődött, hogy a hetvenes évek elején, már megkapták az akkori munkáspárti kormánytól a politikai foglyok státuszt az IRA és INLA bebörtönözött tagjai.

Mit is jelent ez a politikai státusz? Ut pontban foglalható össze: 1. civil ruha viselése, 2. levelek szabad áramlása, 3. könyvek, újságok korlátlan hozzáférhetősége, 4. nincs börtönmunka, 5. látogatók fogadása. Ezek a jogok a politikai raboknak a világ minden részén kijárnak. De a tory kormány hamar visszavonta ezt a státuszt.

Főleg azért, mert ezzel elismerték, hogy az észak-ir kérdés politikailag nincs megoldva. Ezt pedig tagadják a toryk. Azt is jelenen a politikai státusz, hogy az IRA politikai erő. A jelenlegi brit kormány szerint pedig közönséges bűnözők, gyilkosok. Megjegyzendő, hogy az NSZK-ban a Baader-Meinhof-csoport tagjai élveztek a politikai státusszal járó előnyöket, pedig ők kifejezetten csak terroristák voltak.

Kétségtelen, hogy igazságtalanul nagy büntetéseket szabtak ki az IRA tagjaira, már a legkisebb vétségért is. Ez azért is egyszerű Nagy-Britanniában, mert eseti jog van. Azaz, nincs lefektetve, hogy miért, mennyit lehet kapni. Ez a helyzet vezetett végül oda, hogy tavasszal Bobby Sands, aki a Brit Parlament tagja is volt egyben, és akit, mint rabot választottak meg, éhségsztrájkot kezdett. Halála

után a brit kormány a parlamentben előterjesztett egy javaslatot, hogy rabot ne lehessen parlamenti képviselőnek jelölni.

Bobby Sands után tömegesen jelentkeztek az IRA és INLA-vezetőségéknél éhségsztrájkra. A jelentkezők közül a vezetők választottak. Megemlíthető, hogy a tiltakozásnak más formáit is gyakorolják: a lepedőtiltakozást például, amikor levetik rabruhájukat és lepedőbe csavarják magukat.

Az éhségsztrájk persze nem az IRA talál-mánya. Az újkori történelemben elég sok esetben választották politikai rabok a tiltakozás és módját. De az írreknél is már 1920-ban megvolt az első politikai éhségsztrájk, bele is halt az illető, azóta az ír nép mártírja. Az éhségsztrájk ír hagyomány is. Például régebben szokás volt az, hogy akit megsértettek, az leült a sértő fél háza elé. és ott éhségsztrájkot kezdett. Ez egész addig tartott, míg az illető bocsánatot nem kér. Ha nem tette meg, a sértett fél meghalt. Jól kiszűrte vele, mondhatnánk cinikusan. Csakhogy a katolikus vallás szerint, az öngyilkosság olyan bűn, mely a pokolra juttatja elkövetőjét, ha csak — az Ir hagyomány szerint az illető nem kényszerítették erre a tetre. Nos, épp erről van szó: itt a sértő fél öngyilkosságra kényszeríti a sértettet, tehát ő jut a pokolba, a másik pedig a mennybe. És hogy ezt mennyire komolyan veszik, azt az is mutatja, hogy az Ir katolikus egyház feje, egyenként oldozta föl az éhségsztrájkolót. kijelentve, hogy a népért, a közönségért vállalkoz az önkéntes halál, ezért bűnük alól feloldozhatók.

A tavasszal tehát elkezdődött az éhségsztrájk. Úgy tervezték, hogy addig folytatódnak, míg el nem érik céljukat. Iszonyú nyomasztó volt, nap mint nap olvasni az erről szóló tudósításokat az ír lapokban. Egy-egy haláleset előtt már napokkal részletes beszámoltak az áldozat állapotáról. Rendszerint megváltak az utolsó héten, és ekkor már az orvosi beavatkozás is ritkán adta vissza a látásukat.

A sztrájk felfüggesztésére az IRA vezetőségtől kellett engedélyt kérni. Az utolsó napokban az eszméletüket is elvesztették, ekkor elég sok szülő avatkozott közbe 23-31 éves fiáért. De végül is, tíz halott után, be kellett fejezniük, mert belátható időn belül „elfogytak” volna. A brit kormány ugyanis hajthatatlan maradt. Különösen az INLA került súlyos helyzetbe. Ők előbb abbahagyták a sztrájkot, mint az IRA. Végül október elején az IRA-nak is be kellett fejezni a tiltakozás formáját. Az angol kormány viszont biztosította számukra a fenti jogokat, csak épp a politikai státuszt nem deklaráltak. Lényegében tehát egy hallgatólagos-kompromisszumos megoldás született.

Oláh László

(Folytatás a következő számban: „Belfast”)